

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

İşletmeyle ilgili Çevre Bakanlığı'nın izni; Bergamalı 652 yurttaş tarafından, açılan dava sonunda, İzmir 1.İdare Mahkemesi'nin 15.10.1997 Tarih ve 1997/636-877 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Karar; Danıştay'ın denetiminden de geçerek kesinleşmiştir.

Kesinleşen bu mahkeme kararı üzerine, söz konusu tesise ilişkin 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli mevzi imar planı 03.02.1999 gün ve 696 sayılı Valilik Oluru ile iptal edilmiştir. Bunun üzerine, işletmedeki bütün yapılar ruhsatsız hale gelmiştir.

Kesinleşmiş mahkeme kararı üzerine, artık bu konudaki tartışmanın bitmesi gerekmektedir. Çünkü; Anayasanın 138/son maddesinde; "...yasama ve yürütme organları ile İdarenin mahkeme kararlarına uymak zorunda olduğu, bu organların mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceği ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceği..." kuralı yer almaktadır. 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Yasası'nın 28. maddesinde de; "...Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idarenin, kararın tebliği tarihinden itibaren otuz gün içinde işlem tesis etmek ve eylemde bulunmak zorunda bulunduğu, aynı maddenin 4. fıkrasında, mahkeme kararların otuz gün içinde yerine getirmeyen kamu görevlisi hakkında, tazminat davası açılabileceği..." hükme bağlanmıştır. Ayrıca, Yargıtayın yerleşik içtihatlarına göre; ceza hukuku yönünden, yargı kararlarının gereklerini yerine getirmeyen kamu görevlilerinin eylemleri, keyfi davranma olarak nitelenerek, Türk Ceza Yasasının 228. maddesi kapsamında suç sayılmaktadır.

Bu yasal düzenlemelere karşın; Başbakanlık Müsteşarlığı'nın 05/04/2000 gün ve B.02.O.MÜS.0.13.00.00-263 No. Talimatına dayanılarak, söz konusu işletmeye, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 22.12.2000 gün ve 18847 Sayılı yazıları ile GSM Yönetmeliği'nin 11. maddesi gereğince 1 yıl süre ile deneme izni verilmiş, ve deneme çalışmalarına 16.04.2001 tarihinde başlanmıştır. Bu işlemin iptali için İzmir Barosu tarafından açılan davada İzmir 3.İdare Mahkemesi'nin 2001/401 Esas sayılı ve 10.01.2002 günlü kararıyla, yürütmeyi durdurma kararı verilmiştir. Bu yürütmeyi durdurma kararına, tebliğinden itibaren en geç 30 gün içinde (03.04.2002 tarihine kadar) uygulanması gerekirken, bu kez;

Bakanlar Kurulu tarafından; "29/03/2002 tarih ve P.2002/4 sayılı Prensip Kararı" alınmış ve bu karara dayanılarak, mahkeme kararları yok sayılmıştır. **Bu arada, deneme izni süresi 16.04.2002 tarihinde dolmuştur. Buna rağmen işletme, GSM Yönetmeliğine göre verilmiş bir izin olmadan faaliyetini sürdürmektedir.**

Bilindiği gibi; Gayri Sıhhi Müesseseler Yönetmeliği'nin 12/3 maddesine göre; "... Deneme izni veya açılma ruhsatı belgesi olmayan birinci sınıf gayri sıhhi müesseseler faaliyete geçemez..." , 22. maddesine göre de; "...ruhsatsız olarak faaliyete geçen müesseseler kapatılır. Sorumluları hakkında gereken kanuni işlemler yapılır...Bu maddenin gereği mahallin en büyük mülki amirince yerine getirilir ve yapılan işlemler hakkında yetkili makama bilgi verilir..."

Madenin çalışmasını sağlayan Bakanlar Kurulu Prensip Kararı kamuoyundan gizli tutulmuş, hukuksal geçerliliği çok tartışılan bir karardır. Bir anlamda mahkeme kararlarını

etkisiz hale getirmeyi amaçlayan bir karardır. Bu karar hakkında, dönemin Bursa Milletvekili Ali Arabacı tarafından Başbakan Bülent Ecevit'in yazılı olarak yanıtlaması istemi ile TBMM Başkanlığına yazılı soru önergesi verilmiştir. Önerge üzerine, Dışişleri Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı'nın 09.09.2002 gün ve B.2.0.002/0141 sayılı TBMM Başkanlığı'na yazılan yazısı ve ekinde yer alan Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 29.08.2002 gün ve B.02.0KKG/106-778/4731 sayılı Dışişleri ve Başbakan Yardımcılığı'na yazıda; **“...Bakanlar Kurulu Prensip Kararlarının icrai nitelikte olmayıp, Bakanlar Kurulunun bu konuda kabul ettiği ilkeleri belirleyen ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik açıklayıcı nitelikte bir karar olduğu...”** belirtilmiştir.

Durumun hukuk boyutu ortaya çıkınca, Bergama Kaymakamlığı 4 Nisan 2002 günü mühür sökme işlemi iptal etmiş ve Berga Cumhuriyet Başsavcılığı bilgilendirilmiştir. Kaymakam'lığın ve Vali'liğin Sağlık Bakanlığına gönderdiği yazılar üzerine Sağlık Bakanlığı da yargı süreci sırasında işletmenin izinlerinin verilemeyeceği ve yenilenemeyeceğini bildirmiştir.

Bergama Sağlık Grup Başkanlığı'nın işletmede yaptığı tespitler sırasında kendilerine gerekli izin belgelerinin verilmediği bir tutamakla saptanmıştır.

2002 Kasım ayında yapılan bir başvuruya karşı Bergama Cumhuriyet Başsavcılığı izinleri olmayan işletmenin kapatılmasının İdarenin görevi olduğunu belirtmiştir.

İzmir 1. İdare Mahkemesi ise 28 Mart 2003 günü, Ovacık Altın Madeni ile ilgili Başbakanlık Genelgesi ve Orman Bakanlığı izinlerini iptal etmiştir.

Özetle işletmenin, değişik Bakanlıklardan almış olduğu izinler iptal edilmiş, Gayrı Sıhhi Müessese izni alınamamış, imar planları ve yapı ruhsatları olmayan, emisyon izni alamamış bir işletmenin varlığı söz konusudur.

Sağlık Bakanlığı Gayrı Sıhhi Müesseseler Yönetmeliği'ne Göre, Normandy Firmasının, Sağlık Bakanlığında Aldığı Hiç Bir İzni Bulunmamaktadır.

A gurubu Birinci sınıf bir İşletmenin, Sağlık Bakanlığı Gayrı Sıhhi Müesseseler Yönetmeliği'ne göre, Deneme İzni veya **İşyeri Açılma Ruhsatı**, izni bulunması mecburiyeti vardır.

Normandy Madencilik Firmasına, Sağlık Bakanlığı tarafından, İlgili Yönetmeliklere göre, **Yargı Kararlarına rağmen** verilen Bir Yıllık Deneme İzni dolmuş, üretimin devam edebilmesi için düzenlenmesi gerekli **İşyeri Açılma Ruhsatı da yoktur.**

Firmanın Deneme İzni veya Açılma Ruhsatı gibi izinleri alabilmesi için gereken İmar Planları, İnşaat Ruhsatları ve Yapı Kullanma İzinleri, Emisyon İzni yoktur.

Yönetmeliklere göre, İzinsiz çalışan ya da Bakanlıkça toplam en çok 1 yıl deneme izni almamış Gayrı Sıhhi müesseseler çalışamaz. Bunlardan çalışmasını sürdürenler kapatılır. Sorumluları hakkında gereken yasal işlemler yapılır.

• T.C. İzmir Valiliği Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü 12 Eklül 2003'de 8135 sayılı yazısı ile Dikili Asliye Hukuk Mahkemesini, İşletmenin Nazım İmar Planlarının Valilik Oluru ile İptal edildiğini, İnşaat Ruhsatlarının ise geçerli olmadığını konusunda bilgilendirmiştir.

• T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü 22.09.2003 tarihinde 141.31 nolu yazıları ile, İşletmenin Açılma Ruhsatı (Gayri Sıhhi Müessese İzni), Emisyon İzni gibi İzinlerinin olmadığını Dikili Asliye Hukuk Mahkemesine bildirmiştir.

ii) Davacının Jeoloji Mühendisleri Odasınca yapılan eleştirilerin sırf kendilerine zarar vermek amacı ile sürdürüldüğü iddiası da hukuken hiçbir temeli olmayan bir iddiadır. Kamu yararı amacı ile kurulmuş bir mesleki kamu kuruluşunun kuruluş yasasından ve tüm mevzuatından aldığı yetki ile mühendislikle ilgili, insan ve çevre sağlığını yakından ilgilendiren ve kamuoyunda birçok kesimin kaygı ve kuşku ile baktığı, onlarca dava konusu olmuş bir işletme ile ilgili bilimsel doğrular temelinde eleştiri getirmesinde sebebi bilinmeyen bir art niyet aramanın hukuki hiçbir mantığı olamaz. Bu iddialar yalnızca Jeoloji Mühendisleri Odasınca değil, kendi uzmanlık alanlarına göre yaptıkları incelemeler ve değerlendirmeler sonucu kaygılara kapılan, sorular soran, sorularına yeterli cevap alamayan birçok kurum, meslek kuruluşu ve vatandaş tarafından da dile getirilmiş, dava konusu yapılmıştır. Davacı şirketin dava konusu yaptığı açıklamaların yer aldığı “Bergama Ovacık Altın İşletmesi Girişimi Konusunda Tübitak-Ydabçag Uzmanlar Komisyonu Raporunun Eleştirisi” adlı kitap da yalnızca Jeoloji Mühendisleri Odası tarafından değil, Çevre, Jeoloji, Kimya ve Metalurji Mühendisleri Odaları tarafından birlikte hazırlanarak yayımlanmıştır. Konu insan sağlığı ve çevre ile ilgilidir ve bu tür bir altın işletmeciliğinde ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçların giderilebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle her kesimin dikkatli ve sorgulayıcı olması en doğal sonuçtur. Sorumlu davranan ve bilimsel kurallara uygun davrandığını iddia eden bir şirketin yapması gereken, eleştirilerde art niyet aramak değil, tüm kamuoyundaki kaygıları giderecek açıklamalar getirmek ve şeffaf olmaktır. Şirketin 22.02.2000 tarihindeki basın açıklamasında Baia Mare (Romanya) madeninde olan bir kazada “projemizin bulunduğu çevreye yakın olan komşularımızın endişelerini anlıyoruz” ifadesi ile Romanya’da olan bir kazada komşularımızın endişelerini anlar iken ülkemizdeki mühendislerin, yöre köylülerinin, bir çok sivil toplum örgütünün endişelerini anlamaması şaşırtıcıdır.

iii) Davacının Jeoloji Mühendisleri Odası’nın, kamuoyunda hiçbir soru işareti bırakmayacak şekilde sürdürülen bir madencilik faaliyeti ile ilgili gerçek dışı görüş bildirdiği iddiası, işletmeye karşı açılan onlarca dava ve işletmenin olası riskler nedeniyle durdurulması yönünde verilen yargı kararları dikkate alındığında bir anlam taşımamaktadır.

Davacı her ne kadar yaptığı altın üretimini bilimsel gereklere uygun olarak sürdürdüğü iddiasında ise de konu ile ilgili çeşitli kişi ve kuruluşlarca açılan davalarda yargının verdiği kararlar hiç de bu iddiayı destekler nitelikte değildir. Bu konudaki yargısal süreçler ve sonuçları özet olarak aşağıda sunulmuş olup ayrıntılı bilgi ekte verilmektedir. (Ek 2)

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Çevre Bakanlığının, Eurogold firmasına (Bergama Ovacık altın işletme girişimini sürdüren kuruluş yakın zamana kadar Eurogold firması iken, iki yıl önce bu firmanın yerini Normandy adlı bir başka kuruluş almış olup şimdi bu kuruluşu da Newmont adlı başka bir kuruluş satın almıştır. Şu anki maden işletmesini Newmont sürdürmektedir. Bunlar farklı kuruluşlar olmayıp birbirinin devamı niteliğindedir) siyanür liç yöntemi ile altın çıkartmasına izin veren idari işleminin iptali amacıyla Bergama'lı 652 yurttas tarafından, 1994 yılında İzmir İdare Mahkemelerinde davalar açılmıştır. Uzun zamana yayılan yargılama süreci sonunda, davacı yöre yurttaşlarının istemleri, Danıştay 6. Dairesi'nin 13.05.1997 tarih ve 1996/5477 E. - 1997/2312 K. sayılı bozma kararı doğrultusunda, İzmir 1.İdare Mahkemesi'nin 15.10.1997 Tarih ve 1997/636-877 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Karar, Danıştay'ın denetiminden de geçerek kesinleşmiştir.

Sağlıklı çevrede yaşama hakkını değerlendiren bu örnek kararda;

“...Anayasanın 17. maddesine göre; Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir, Anayasanın 56. maddesine göre de; Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir (...) Canlı yaşamının en önemlisi olan insan yaşamının sağlıklı, dengeli, bozulmamış bir çevrede sürdürülmesi esastır. İnsan yaşamının korunması bir öncelik olduğuna göre, insanın doğal yaşam temellerinin korunması ve geliştirilmesi gerekmekte ve çevrenin korunması insan yaşamının vazgeçilmez bir unsuru olmaktadır. Bu durumda yukarıdaki saptamalardan hareketle dava konusu altın madeni işletme yönteminin yarattığı sakıncaların doğrudan ve dolaylı olarak insan yaşamı ile ilgili olması karşısında, belirtilen Anayasa ve yasa hükümleri de dikkate alınarak dava konusu idari işlemin yargısal denetimin de öncelikle kamu yararı ve bu kavramdaki önceliklerin irdelenmesi gerekmektedir (...)

*İşletmecinin iyi niyeti, önlemlerin titizce denetlenmesi gibi kavramlara bağlı kalınarak, yapılacak faaliyet sonucunda elde edilecek ekonomik değer,doğada ve doğrudan veya dolaylı olarak insan yaşamı üzerindeki risk faktörünün gerçekleşmesi halinde kamu yararının öncelikle insan yaşamı lehine değerlendirilmesi doğaldır. Siyanür liç yöntemi ile altın madeni işletilmesinde işletmeciyeye ve yapılacak olan denetime duyulan güvene bağlı olarak risk olasılığının azalacağından söz etmek mümkün değildir (...) **Bu belirlemeler karşısında, insanın yaşama hakkını ve devletin de çevre sağlığını koruma, çevre kirlenmesini önleme, herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içerisinde sürdürmesini sağlama ödevlerini dikkate aldığımızda, Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) ve bilirkişi raporlarında da öngörülen olası risk faktörleriyle çalışan ve bu riskin gerçekleşmesi halinde doğrudan veya çevrenin bozulması ile dolaylı olarak insan yaşamını etkileyeceği kesin olan siyanür liç yöntemi ile altın madeni işletilmesine izin verilmesi yolundaki dava konusu işlemde kamu yararına uygunluk bulunmamaktadır (...)**” denilmektedir.*

Kesinleşmiş bu mahkeme kararından sonra, kararın uygulanması ve madenci şirketin orman arazisini terk etmesi beklenirken, şirketin ve idarenin yargı kararlarını yerine getirmemesi nedeniyle işletme faaliyetine devam etmiş, bu durum yeni birçok davaya ve tazminat davasına konu teşkil etmiş olup, bu davalar da verdiği izinler nedeniyle idare aleyhine, davacıların lehine sonuçlanmıştır. Başbakanlık Danıştay'ın yukarıda andığımız

kararını hiçe sayarak madencilikle ilgili risk faktörlerinin ortadan kalktığı gerekçesiyle bakanlıklara işlem tesis etmeleri doğrultusunda kanunsuz emir vermiş, bu süreç sonrasında Orman Genel Müdürlüğü orman alanının tahsisi süresini uzatmış, Sağlık Bakanlığı madenci şirkete Gayri sıhhi Müesseseler Yönetmeliği'nin 11. maddesi uyarınca bir yıl süre ile deneme izni vermiş ve madende deneme üretimine geçilmiştir. Başbakanlıkça verilen kanunsuz emrin iptali için bir grup yurttaş iptal davası açmış, bu dava da idare aleyhine sonuçlanmıştır. Bu kararlar sonrası mahkeme kararlarını yerine getirmeyen kamu görevlilerine karşı açılan tazminat davalarında da konu ile ilgili Bakanlıkların başında bulunan bakanların müştereken ve müteselsilen 34.500.000.000 TL tazminat ödemelerine karar verilmiştir. Konu şu an Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine götürülmüş olup başvuru kabul edilmiştir ve bu süreç devam etmektedir.

(Ek 3) Davacının kendilerine ya da bu işletme nedeniyle idareye karşı açılan davalarda davacılar lehine bir karar olmadığı iddiası gerçeğin tersyüz edilmesinden başka bir anlam taşımamaktadır. 15.10.1997 Tarih ve 1997/636-877 sayılı karardan sonra yargı şirketin çalışabilmesi konusunda hiçbir karar almamıştır.

Türk hukuk tarihinde hakkında bu kadar çok dava açılmış, yargı kararlarının da tümünün dava açanlar lehine, bu riskli madencilik sürecine izin veren idare aleyhine sonuçlandığı başka bir hukuki süreç neredeyse yok iken, **davacı şirketin, Jeoloji Mühendisleri Odası'nın kamuoyunda hiçbir soru işareti bırakmayacak şekilde sürdürülen bir madencilik faaliyeti ile ilgili gerçek dışı görüş bildirdiği iddiasının hiçbir geçerliliği olamaz.**

iv) Reklam Kurulu Başkanlığı 1998 yılında, davacı şirketin devamı olduğu Eurogold firmasına, bir gazeteye verdiği "Türkiye Altın Çağına Giriyor" başlıklı yarım sayfalık reklam nedeniyle 54 Milyar Türk Lirası para cezası vermiştir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve Birliğe bağlı Kimya Mühendisleri Odası davacı Normady A.Ş.'nin devamı olduğu Eurogold firmasının işletme ile ilgili yapılan eleştirilere cevap vermek amacıyla gazetelere reklam vermesi üzerine (Ek 4) konuyu, 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hk. Kanununun 16. maddesine aykırılık gerekçesi ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Reklam Kurulu'na bildirmiş ve Kurul, özellikle "Bu maden çevreye ve insana zarar vermeyecek" beyanının Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun 16. maddesine aykırı olduğu gerekçesi ile firmaya 54 Milyar Türk Lirası para cezası vermiştir. Kanununun 16. madde metni şöyledir:

"(14.03.2003 tarih ve 25048 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4822 sayılı Kanununun 23 üncü maddesiyle değişen ve 15.06.2003 tarihinden geçerli olarak yürürlüğe giren şekli.) Ticari reklam ve ilanların kanunlara, Reklam Kurulunca belirlenen ilkelere, genel ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına uygun, dürüst ve doğru olmaları esastır.

Tüketiciyi aldatıcı, yanıltıcı veya onun tecrübe ve bilgi noksanlıklarını istismar edici, tüketicinin can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürücü, şiddet hareketlerini ve suç işlemeyi özendirici, kamu sağlığını bozucu, hastaları, yaşlıları, çocukları ve özürlüleri istismar edici reklam ve ilanlar ve örtülü reklam yapılamaz.

Aynı ihtiyaçları karşılayan ya da aynı amaca yönelik rakip mal ve hizmetlerin karşılaştırmalı reklamları yapılabilir.

Reklam veren, ticari reklam veya ilanda yer alan somut iddiaları ispatla yükümlüdür.

Reklam verenler, reklamcılar ve mecra kuruluşları bu madde hükümlerine uymakla yükümlüdürler.”

Reklam Kurulu, Danıştay 6. Dairesinin ve İzmir İdare Mahkemesinin firmanın altın işletmesi ile ilgili olarak verdiği iptal kararlarını da dikkate alarak firma reklamını halk sağlığına zarar verici ve çevre bilincini istismar edici olarak görmüş ve firmayı para cezasına çarptırmıştır.

Halk sağlığına ve çevreye zarar verme riski çok yüksek bir altın işletmeciliğinin sürdürüldüğü yargı kararları ile belirlenmiş ve bu nedenle firmanın reklam yayınlaması bile Reklam Kurulunca sakıncalı görülmüş iken, davacı firmanın Jeoloji Mühendisleri Odasınınca yapılan eleştirilerle ilgili art niyet aramasının hiç bir mantığı olamaz.

v) Davacının altın işletmesinin insan ve çevre sağlığına uygun olarak yapıldığı iddiaları, yargı kararları ile çürütüldüğü gibi, asılsız iddialar diye adlandırdığı hususların bazıları kanıtlanmış olup birçoğu bilimsel çevrelerde hala tartışılmakta, kuşku duyulan konularda da şirketin çelişkili bir tutumu sürdürdüğü görülmektedir.

Şirket, daha sonra sahanın yeniden düzenlenmesinde kullanılmak üzere saklamayı Çevre Bakanlığı'na yazılı olarak taahhüt ettiği bitkisel toprağı, atık barajında kullandığını, Ocavık-Çamköy ve Narlıca Köylerinde halkı sağlık taramasından geçirme taahhüdüne uymadığını itiraf etmiştir. Ne var ki, taahhütnamenin ihlal edilmesinin karşılığında bir yaptırım uygulanmamıştır. İşletmeden çıkan ve atık barajının önüne yığılan pasanın yöredeki karayolu yapımında alt temel gereci olarak kullanıldığının gerçek olduğu ortaya çıkmıştır. İşletmenin gerek çalışanları ve gerekse çevrede yaşayanların sağlıkları konusunda yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşılmaktadır.

Siyanürü denetim altında tutma amacı ile pH yüksek tutulmaktadır. Ph ister yüksek, ister düşük olsun, siyanür liçi sırasında ağır metaller çözülmüştür. Bu nedenle, atık barajının yenilmesi durumunda barajdaki atık kütlelerinin yer altı suyuna ağır metal taşıyarak etkileme riski yüksektir. Atık barajı tesisin en riskli yapısıdır. Davacı şirket, dikkatleri ısrarla arıttığını düşündüğü suya çekmekte; buna karşılık, arıtılmamış katı fazdaki tonlarca ağır metal ve öteki zehirli kimyasalları gözden kaçırmaya çalışmaktadır. Odalarımızın hazırladığı kitapta ayrıntılı olarak tartışılmış olan deprem riski konusunda da, hiçbir ciddi yanıt verilememektedir. Bir başka çarpıtma da, atık barajını etkileyebilecek su taşkını debisinin ne olabileceği ve barajın ve onu koruma yapılarının kapasitesinin doğru seçilip seçilmediğine ilişkindir.

Bu ve benzeri sayısız teknik ve hukuksal eksiklik ve usulsüzlüğün ortaya çıkarılmasında gösterdiği çaba ile Jeoloji Mühendisleri Odası'nın yanı sıra Türk Mühendis ve Mimar

Odaları Birliği, Birliğe bağlı diğer Odalar, Türk Tabipler Birliği ve İzmir Barosu, kamu görevini yerine getirmiştir. Bu konuda davacı şirketin bir ticari itibar kaybı ve zedelenmesi, kamuoyu önünde küçük düşürülmesi söz konusu ise bunun sorumluları davacı şirketin yöneticileridir.

Davacı şirket, yanıtını açıkça veremediği soruların kamuoyu önünde sorulmasından ve kamu kurumlarının ve yetkililerin yasa ve yönetmeliklerin gereğini yerine getirmeye çağrılmasından rahatsızdır ve bu nedenle, açıkça haksız olarak odaların kendi ticari itibarını zedelediğini ve kamuoyu önünde küçük düşürüldüğünü ileri sürmektedir.

Davacı, dilekçesine çok ayrıntılı ve her konuda yanıt veriyormuş gibi görünen metinler eklemiş olmakla birlikte hemen hiçbir konuda eksikliklerini savunmamakta ve yeni argümanlar ileri sürememektedir.

Kısacası, işletmede sayısız usulsüzlük ve sürdürülmeye çalışılan sayısız yanlış bulunmaktadır. Bunlar genellikle çevre ve insan sağlığını tehdit etmekte ve ülkemizin bir doğal zenginliğinin akıl ve bilim dışı ölçülerle telef edilmesi sakıncasını doğurmaktadır. Bu konuda yalnız davalı Jeoloji Mühendisleri Odasınca değil, birçok kurum ve kuruluş tarafından çeşitli eleştiriler gündeme getirilmiş, Dokuz Eylül Üniversitesince işletme ile ilgili eleştiri raporu hazırlanmış, ilgili idari kuruluşlara Jeoloji Mühendisleri Odasınca sorular yöneltilmiş, gazetelerde konu ile ilgili yazılar yayınlanmış ve konu Mecliste soru önergesi verilmesine neden olmuştur. Bu konudaki bilgi ve belgeler ekte sunulmaktadır (Ek 5)

vi) Davacı şirket dava dilekçesinde her ne kadar kurulduğu günden bugüne kadar uymadığı hukuk kuralı olmadığını ileri sürmekte ise de teminat, KDV ödenmesi, üretilen altının ilk alım satım işlemi konularında mevzuata uygun davranmadığı ve maden işletmesinin ülke ekonomisi için ekonomik bir yarar sağlamadığı da bilgi ve belgelerle ortaya çıkmıştır.

Örneğin, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararın Normandy'e uygulanmadığı ortaya çıkmıştır. Üretilen altının ilk alım satım işlemi, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'a aykırı olarak İstanbul Altın Borsasında yapılmamış, yapılmamaktadır.

Kamu kurumlarına yöneltilen, “yurtdışına çıkışı beyan edilen miktarlarda kıymetli metallerin ilk alım satım işlemleri İstanbul Altın Borsasında yapılmış mıdır?” sorusuna verilen yanıt “*Yurtdışına çıkışı beyan edilen miktarlarda kıymetli madenlerin ilk alım satım işlemleri İstanbul Altın Borsasında yapılmamıştır. Bu konuda mevzuata açıklık getirilmesini teminen Hazine Müsteşarlığınca çalışmalar sürdürülmektedir.*” şeklindedir.

Oysa bu konudaki mevzuatın çok açık olduğu Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın da 12.09.2003 tarih ve 53446 sayılı yazısında görülmektedir. Yazıda aynen “ ... söz konusu madenlerden yapılacak olan üretimin değerlendirilmesi ve ekonomimize kazandırılması konusu ile ilgili olarak ise, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar'ın kıymetli madenlerle ilgili 7. Maddesinin (b) fıkrasıyla, ülkemizde cevherden üretilen her tür

ve şekildeki, rafine edilmemiş, saf olmayan kıymetli madenin (altın, gümüş, platin) yurtiçinde ve dışında satışının yapılmasından önce **ilk alım satış işlemlerinin İstanbul Altın Borsası'nda gerçekleştirilmesi zorunluluğu getirilmiştir.**

Bu çerçevede, ülkemizde bulunan diğer altın madenlerinin de yakın zamanda işletmeye açılacak olması itibariyle, söz konusu maddenin bir an önce işlerlik kazanması amacıyla ve uygulamada kıymetli madenlerle ilgili tüm işlemlere temel teşkil etmek üzere, kıymetli madenler mevzuatında birtakım düzenlemeler yapılması gündemde bulunmaktadır.” denilerek, uyulması gereken zorunlu kuralı da açıkça belirtmiştir.

Cevherin işlenmesi sonucunda elde edilen dore metalin Türkiye'deki rafinerilerde işlenmesi mümkün iken neden yurtdışındaki rafineriler tercih edilmektedir. Oysa Türkiye'de üretilen doreyi rafine edebilecek tesisler mevcuttur ve bu tesisler rafine işlemi için şirkete teklif vermişlerdir.

Konunun rafineri sorunu olmadığı, şirketin kendi yayınında da (Ön Yargılar ve Ovacık Altın Madeni Gerçeği Syf: 90/91) “... Bazı mevzuat değişiklikleri ile üretilen altının tümü ile yurtiçinde değerlendirilmesi mümkün kılınmalıdır.” (Bilgi Notu Syf:11) ise “Mevcut mevzuata göre dore satışında %18 KDV uygulanırken rafine altın ve gümüşte KDV yoktur. Bu durum yurt içinde dore satışını engellemektedir.” denilerek açıkça ifade ve teyit edilmektedir.

Jeoloji Mühendisleri Odası'nın yukarıda andığımız açıklamalarından yola çıkan davacı şirket dava dilekçesinde kendisine “Altın kaçakçısı” dendiğini iddia etmektedir. Normandy ile ilgili olarak “altın kaçakçılığı” iddiası, Jeoloji Mühendisleri Odası'nın dava konusu yayınında ve basın açıklamasında yer almamaktadır. Odaca ortaya konulmaya çalışılan husus, üretilen altının ilk alım satım işleminin mevzuata uygun şekilde, İstanbul Altın Borsasında yapılmamış olduğudur. Yukarıdaki açıklamalarımızdan bu hususun yetkili hiçbir kuruluş tarafından da yalanlanmadığı ortaya konulmuştur.

Ovacık'tan üretilen doreler, KDV ödenmemek için yurt içinde rafine edilmemektedir. Bu uygulama, devletin KDV kaybına neden olmaktadır.

Bugüne kadar ne miktarda altın üretilip yurt dışına çıkarıldığı açık değildir. Her bir kurum ayrı bir değer bildirmektedir. Devlet bunu bilmemektedir. İşletmede bugüne değin üretilmiş olan altının miktarı konusunda her kurum farklı bir şey söylemektedir. TBMM Başkanlığına verilen Soru Önergisi'ne verilen yanıtlarda Hükümetin bu işle ilgili Bakanlık ve Müsteşarlıklarının konuya yeterince vakıf olmadıkları açıkça görülmektedir. Davacı şirketin altın, gümüş ve diğer kıymetli metal üretim ve satış (ihracat) miktar ve değerleri hakkında verilen bilgiler, soruları yanıtlamadığı gibi gerçeklerden de uzaktır.

Yine benzer şekilde, Odalarımızın bilinen rezerv ile ilgili sorularına da ilgili Bakanlık tarafından açık bir yanıt verilmemiştir. Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün yazısında da bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır. Oysa, ana şirket Newmont'un web sayfasında ülkemizde bilinenden daha ayrıntılı ve büyük değerler bildirilmektedir.

Şirketin yatırmayı yükümlendiği ve sahanın yeniden düzenlenmesi işleri karşılığında teminat yerine, yalnızca teminat taahhütnamesi verildiği ortaya çıkmıştır.

Teminat konusuna da yalnızca Şirket Genel Müdürü'nün yaptığı bir söyleşide değinilmiş ve bu konuda bir teminat değil, teminat verme konusunda taahhütname verildiği itiraf edilmiştir. Taahhüdü veren davacı firma iflas edecek olsa hiçbir teminatın bulunmayacağı açıktır.

Jeoloji Mühendisleri Odası'nın ve konu ile ilgili diğer odaların çalışmaları, Davacı şirketin ve işletmesinin ekonomik açıdan kamu yararı taşıyıp taşımadığının da sorgulanmasına yaramıştır. Davacının rahatsızlığının bir bölümü de bundan kaynaklanmaktadır.

Ülke ekonomisine çok sınırlı olumlu etkisi; bir çok ta belirsiz ve öngörülemeyen olumsuz etkisi olacak olan bu işletmenin kamu gelirlerine etkisi de çok kısıtlı olacaktır. Şirketin devlete ödeyeceği miktar, madencilik payı olarak üretiminin % 5'i ve şirket kârının da % 5'i dir.

Şirketin hazırladığı metinlerde sözü edilen buluculuk ve ihbar hakları ödenmemekte olup belediye payı da söz konusu değildir. (Devlet Hakkı da yeni hazırlanan Maden Yasa tasarısında % 2'ye düşürülmüştür) Şirketin ödediğini belirttiği stopaj ayrı bir vergi olmayıp Kurumlar Vergisi'nden düşülmektedir. Ödenen KDV, şirketin satın aldığı mal ve hizmetler karşılığında ödediği ve sattığı ürünler karşılığında aldığı KDV'ler arasındaki fark kadardır. Davacı tarafından sürdürülen maden işletmesinin insan ve çevre açısından taşıdığı birçok olumsuzluğa ve riske karşın ülke ekonomisine fazlaca bir yarar getirmediği ile eleştiri yapmak mesleki bir kamu kuruluşu olan Jeoloji Mühendisleri Odası'nın görevi ve hakkıdır.

b) Davacının dünya ölçeğindeki faaliyetleri ve şirketin altın işletmeciliği konusunda dünyada yaşanan gerçekler, ülkemizde yapılacak faaliyeti ile ilgili kaygıları arttırmaktadır.

Davacı şirket Türkiye'nin yanı sıra dünyanın birçok ülkesinde altın çıkarma faaliyetinde bulunan uluslararası bir kuruluştur. Bu faaliyeti sırasında ortaya çıkan olumsuz sonuçlar, ülkemizdeki işletme ile ilgili kaygıları da arttırmaktadır. ABD Nevada'daki işletmede 2000 yılında Newmont'un bir işletmesinden 18.000 galonluk bölümü Maggie Deresine ulaşacak şekilde çevreye saçılan 275.000 galon siyanürlü akışkanına karşılık Newmont'un 23.500 USD ceza ödediği bilinmektedir. Newmont, Humbolt Irmağını 1995 yılından bu yana Lone Tree Madeni atıkları ile de kirletmekte olup bu ırmakta 1995'te 6 ay boyunca arsenik standartları iki kat aşılmıştır. Ayrıca bakır, toplam asılı katı, bulanıklık, çinko, bor ve demir standartları da aşılmaktadır. Bu durum yöredeki içme suyu kaynaklarını hızla kirletmekte, yöre halkı örgütlenerek bu gelişmeye karşı durmaya çalışmaktadır.

Endonezya'da Batu Hijau Ve Minahasa Sahalarının %80'ini elinde tutan davacı şirket İşletmenin atıklarını denize, boşaltmaktadır. (Nusa Tenggara işletmesinden günde 120.000 ton atık denize boşaltılmaktadır.) Oysa, dünyanın başka yerlerinde, bu arada başta ABD ve Kanada'da madencilik atıklarının denize boşaltılması yasaktır. Davacı şirketin dünyadaki altın işletmeciliği yukarıda anılan bu yöreler dışında Özbekistan'da Zarafşan Sahasında, Peru'da ve Filipinlerde de çevre ve insan sağlığı açısından çok olumsuz ve sonradan

giderilemeyecek sonuçlar yaratarak sürdürülmekte, bu faaliyetlere karşı işletme faaliyetinin yapıldığı yerlerde yaşayanların tepki ve gösterileri gündeme gelmiş ve gelmektedir.

c) Davacı şirket salt meslek odası olma bilinci ve kamu yararı gözetilerek yapılan eleştirileri ve duyulan kaygıyı dile getirmeyi şahsiyet haklarının ihlali olarak görürken asıl kendisi bu konuda eleştiri getiren Odaları aşağılayarak, ilkelikle, bilim dışı ve dış odakların uzantısı olmakla suçlamıştır.

Davacı şirket, Jeoloji Mühendisleri Odası'nı işlettiği madene ilişkin gerçeğe aykırı söylentiler çıkararak kişiliğine haksız saldırıda bulunmakla suçlarken, asıl kendisi, Odanın kamu yararı gereği ortaya koyduğu eleştirel ve bilimsel kuşkucu tavır ile ilgili hakarete varan bir tavır ortaya koymuştur.

Jeoloji Mühendisleri Odası'nın davacı şirketle ilgili yazdığı, söylediği her şey altın madeni işletmeciliği ile ilgili olup, amaç bir şirketin karalanması değil, yanlış sürdürülen bir işletme sonrası çevre ve insan sağlığı üzerinde geri dönülmez etkiler yaratabilecek olumsuz sonuçların geç kalınmadan önlenmesidir. Sorumluluk taşıyan ve çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek bir üretim yaptığı iddiasında olan bir şirketin bu iddiaları cevaplaması, kanıtlar ortaya koyması, konuyu birlikte, kamuoyunun önünde tartışabilecek platformlara katılmaktan kaçınmaması gerekir. Davacı şirket davalı Jeoloji Mühendisleri Odası'nın konu ile ilgili açıklama ve yayımlarına cevap olarak kitaplar yayınlamış, açıklamalar yapmıştır. Durum böyle iken, bununla yetinmeyerek odayı karalayıcı, dayanaksız ve saldırgan bir tutum içine de girmiştir. (Ayrıca bu ithamların kaynağı olarak gösterilen Sayın Tahir ÖNGÖR isimli Jeoloji Mühendisi ve Sayın Cemalettin KÜÇÜK isimli Metalurji Mühendisleri kişisel temsilciler değildir. Dava konusu kitabın yayımlandığı tarihte Tahir Öngör Jeoloji Mühendisleri Odası İstanbul Şube Sekreterliği, Cemalettin Küçük Metalurji Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini sürdürmekte idi.)

Davacı şirket tarafından yayınlanan "Bilgi notu" kitapçığında ve Şirket Genel Müdürü Sabri Karahan'ın Sektörmaden dergisinde yayınlanan ve internette yayınlanan söyleşisinde yer alan suçlayıcı ve küçük düşürücü ifadeler ekte sunulmaktadır. (Ek 6)

d) Manevi tazminatın hukuki niteliği, tazminat talebinde bulunanın manevi varlığında eksilmeye yol açan verileri tüm açıklığı ile ortaya koymasını gerektirir. Bu veriler davacı tarafından ortaya konulmadığı için Jeoloji Mühendisleri Odası'nın ülke doğası ve insan sağlığı ile çok yakından ilgili bir konuda gösterdiği duyarlılık ve ortaya koyduğu eleştirel tutumun davacının kişilik haklarının ihlale uğraması olarak adlandırılması hukuken mümkün değildir.

Manevi zarar Türk hukuk sisteminde malvarlığı dışındaki hukuksal değerlere, manevi varlığa yapılan saldırılardan ötürü meydana gelen eksilme, manevi tazminat da bu eksilmenin giderilmesine yönelik, zarar verene yükletilen bir edimdir. Manevi zarara uğradığını iddia eden kişinin bu zararı kanıtlaması gerekir. Oysa davacı şirket dava dilekçesinde Jeoloji Mühendisleri Odası'nın bu zarara yol açan davranışlarını açıkça ortaya koyamamış, bunları iddia etmekle yetinmiştir. Dava bu niteliği ile hukuken kabul edilebilir değildir.

Türk hukuk sisteminde kişilik hakları genel olarak korunan hukuksal değerler olup bu hak da diğer bütün haklar gibi sınırsız değildir. Kişilik haklarının sınırsız korunması, tüm eleştirel bakışları yasaklayarak başka bir hakkın ihlali anlamına gelir. Kişisel hakların esnek ve kapsamlı niteliklerinden dolayı başkalarının kişilik hakları ile ya da başkaca hak ve özgürlüklerle çatıştığı sıkça görülür. Bu nedenle bu çatışmada üstün tutulan hakkın hangisi olduğunun tespiti büyük önem taşır. **Kişilik haklarının korunması ancak daha üstün bir hak ve kamu yararı ile sınırlandırılabilir. Yani, kişilik saldırıda bulunduğu iddia olunan kimse eğer daha üstün bir çıkarı korumak için davranmışsa kişilik hakkı korunmadan yararlanamaz. Bu noktada saldırının izlediği hedef korunur ancak saldırıda başvurulan araçların aşırı olup olmadığına bakılır. Somut davada, Jeoloji Mühendisleri Odası'nın davacı şirketin Ovacıktaki maden işletme faaliyetine karşı izlediği eleştirel ve karşı tutum, daha üstün bir hakkın, ülke doğasının onarılamaz bir biçimde tahrip edilmesinin, yöre insanlarında kalıcı hastalıklar ve ölümlere yol açılmasının önlenmesi hakkının korunmasıdır. Tartışılan olay bu denli ciddi ve hayati iken ve konuyu yalnızca Jeoloji Mühendisleri Odası değil, onlarca kurum ve kuruluş, Bergama halkı, tüm ülke kamuoyu, meclis ve tüm kesimler tartışırken, konu ile ilgili onun üzerinde dava açılmışken ve hukuki süreçlerde de işletmenin çevre ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etkilere yol açacak riskler taşıdığı mahkeme kararları ile belirlenmişken, davacı şirketin ticari itibarının zedelenmesi hakkı hukuken korunmaya değer değildir. Hiçbir kişinin ticari çıkarı ülke geleceğinden ve insan hayatından daha önemli ve daha fazla korunmaya değer değildir. Bu noktada hukuken araştırılması gereken, üstün hak korunurken karşı taraf ile ilgili kullanılan uslubun aşırı olmamasıdır. Jeoloji mühendisleri Odası, davacı şirketin Ovacık altın İşletme faaliyetini bilimsel gereklerle, çevre ve insan sağlığına uygun bulmamış, kaygılarının birçok konuda haklı olduğunu kanıtlamış ve bu faaliyete karşı bir tutum sergilemiştir. **Şirkete altın işletmesi faaliyeti ile ilişkilendirmediği tek bir eleştiride, kişilik haklarını etkileyecek farazi bir iddiada, bir hakarete, saldırıda bulunmamıştır.** Halkın kendi geleceğini son derece olumsuz etkileyebilecek bir hususta bilgilendirilmesi amacını taşıyan bu faaliyetler dilekçemizin başında açıkladığımız gibi, bir kamu mesleki kuruluşu olan Jeoloji Mühendisleri Odası'nın kuruluş amaçlarındandır.**

Kişilik haklarının basın yolu ile ihlalini düzenleyen hukuk kurallarında da halkın gerçekleri öğrenme hakkı öne çıkarılarak basın hürriyeti geniş tutulmuştur.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 11.1.2.1978 tarihli, 97 E., 13985 K. Sayılı karar gerekçesinde bu hususu şöyle ortaya koymaktadır.

“1. Çatışan hak ve ihlal edilen çıkarlar arasında sınırı hakim, büyük bir özenle çizmelidir. Kişilik haklarına saldırıda bulunan kimse üstün çıkarları korumak için davranmışsa, halele uğratılan kişilik hakkı korunmadan yararlanamaz. Ne var ki, başvurulan araçlar yönünden aşırı davranılmaması gerekir.

2. Hak arama hürriyeti kötüye kullanılmış ise kişisel haklar ihlal edilmiş olur ve BK. Md. 49 uyarınca manevi tazminata hükmedilebilir.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

3. *Eğer kişilik haklarının ihlali görünümü taşıyan eylem ve davranışlar diğer kişilerin ya da kamunun üstün çıkarlarını korumak amacı ile yapılmışsa, doğru amaca yönelik olduklarından hukuka aykırı sayılamaz. “*

İçinde küçük düşürücü nitelikte sözler taşımayan eleştirinin manevi tazminatı gerektirmeyeceği Yargıtay İçtihatlarına girmiş bir husustur. Ayrıca davacı şirketin talep ettiği manevi tazminat miktarı fahiş olup hukukta manevi tazminatın düzenlenme mantığına aykırıdır. Türk hukuk sisteminde manevi tazminatın bir zenginleşme aracı olarak kullanılamayacağı, Yargıtay’ın birçok kararında açıkça ifade edilmektedir.

Sonuç olarak,

1) Davacı şirketin Bergama Ovacık altın işletmesi ile ilgili kaygı duyulan, kamuoyuna açıklanmayan birçok riskin olduğu yalnızca Jeoloji Mühendisleri Odasınınca değil, ülkedeki birçok kurum, kuruluş ve kişi tarafından dile getirilmekte olup bu konudaki kaygıların ciddi boyutta olduğu mahkeme kararları ile de ortaya çıkmıştır. Bu kararları dikkate alan Reklam Kurulu Başkanlığı davacı şirketin devamı olduğu Eurogold’un reklam yayınlamasını bile sakıncalı bularak firmaya 54 Milyar Türk Lirası para cezası ödetilmesi kararı almıştır.

2) Jeoloji Mühendisleri Odası’nın konuya duyarlılığı, maden işletme faaliyeti ile ilgili dile getirdiği kaygılar ve yaptığı eleştiriler, kuruluş yasasında ifade edilen ülke ve kamu yararını gözetme yükümlülüğünden ileri gelmekte olup bu yaklaşımın davacı şirketin kişilik haklarını ihlal etmek gibi bir amacı bulunmamaktadır. Yapılan eleştiri ve dile getirilen kaygılarda kamuyu bilgilendirmenin, kamu yararı amacının dışına taşan, davacı şirketin şahsi haklarının ihlaline yönelik tek bir ifade yer almamaktadır.

3) Jeoloji Mühendisleri Odası davacı şirketi altın kaçakçılığı ile suçlamamış, altın alım satımı ile ilgili ulusal mevzuata aykırı olarak bu alım satımın gerçekleştirildiğini kanıtları ile ortaya koymuştur.

4) Jeoloji Mühendisleri Odası’nın davacı şirketin Ovacıktaki maden işletme faaliyetine karşı izlediği eleştirel ve karşı tutum, daha üstün bir hakkın, ülke doğasının onarılamaz bir biçimde tahrip edilmesinin, yöre insanlarında kalıcı hastalıklar ve ölümlere yol açılmasının önlenmesi hakkının korunmasıdır. **Hiçbir kişinin ticari çıkarı, ülke geleceğinden ve insan hayatından daha önemli ve daha fazla korunmaya değer değildir.**

HUKUKİ NEDENLER: TMK, B.K., TMMOB Kanunu, Yargıtay Kararları, Danıştay Kararları, ilgili diğer mevzuat.

DELİLLER : Ekte sunduğumuz belgeler, tanık beyanları, bilirkişi incelemesi, daha sonra sunacağımız sair delil, re’sen gözetilecek diğer her türlü delil.

SONUÇ VE İSTEM : Yukarıda açıklanan nedenlerle;

a) Hukuki dayanaktan yoksun olarak açılan davanın reddine,

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

b) Yargılama giderleri ve avukatlık ücretinin davacı şirket üzerinde bırakılmasına karar verilmesini saygılarımla vekaleten talep ederim. 20.4.2004

Davalı Vekili
Av. Hatice Genç

Ekler:

- 1) Tübitak Raporunun eleştirisi kitabı
- 2) Konu ile ilgili yargı kararları
- 3) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kabul Edilebilirlik kararı
- 4) Eurogold'a ceza verilmesine neden olan reklam
- 5) Mecliste verilen soru önergesi
- 6) Davacı şirketin eleştiri sahiplerini küçük düşüren iddiaları
- 7) Onanmış vekaletname örneği.

.....&.....

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca 3.2.2005 tarih ve 25716 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği” aleyhine açılan dava;

**T.C.
DANIŞTAY SEKİZİNCİ DAİRE**

Esas No : 2005/1470

Bilirkişi incelemesi, Y.D. ve duruşma istemlidir

DANIŞTAY BAŞKANLIĞI'NA,

DAVACI : TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası

VEKİLİ : Av. Hatice Genç Strazburg Cad No:38/21 Sıhhiye/ANKARA

DAVALI : Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

DAVA KONUSU : Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca 3.2.2005 tarih ve 25716 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği”nin 4. maddesinde yer alan “Teknik nezaretçi”, “Daimi nezaretçi” ve “İş güvenliği uzmanı” tanımlarının, yönetmeliğin 8, 13, 14, 18, 19, 24, 25, 87, 109, 110, 111 ve 112. maddeleri ile Ek Form 6 ve Ek Form-17'nin **iptali ve yürütmenin durdurulması ile**; yönetmeliğin dayanağı olan 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan “nezaretçi” tanımı ile 24, 29 ve 31. maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle **dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesi istemimizin** sunulmasıdır.

YAYIM TARİHİ : 3.2.2005

AÇIKLAMALAR : İptali talebiyle dava açtığımız yönetmeliğin bazı maddeleri kendisine dayanak teşkil eden 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanununa ve bilimsel gereklerle aykırıdır, ayrıca 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu da bazı yönleriyle Anayasa'ya ve ilgili bazı yasalara aykırıdır. Jeoloji Mühendisleri Odası'nın davayı açmaktaki amacı ve madencilik faaliyetlerinde jeoloji, jeofizik ve maden mühendislerinin yeri kısaca ortaya konulduktan sonra Maden Kanunu ve Uygulama Yönetmeliğindeki aykırılık hususları tek tek ele alınarak incelenecektir.

A) JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN GÖREVLERİ VE BU GÖREVLER AÇISINDAN DAVAYI AÇMAKTAKİ AMACI

Madenler, kalkınma için zorunlu en önemli doğal kaynaklar ve bu nedenle de en önemli ulusal servetler arasındadır. Günümüzde birçok ülke sadece madene dayalı ekonomik faaliyetlerini refah içinde sürdürebilmektedir. Öte yandan madenler, oluşumları milyonlarca yıl süren “yenilenemez” kaynaklardır. Bu bakımdan onlardan azami toplumsal fayda türetilecek şekilde yararlanmak gerekir. Bu bakış açısıyla yaklaşıldığında **madenlerimiz;**

çevreyle uyumlu, en verimli şekilde ve gelecek kuşakları düşünerek toplum yararlarına uygun işletmeleri ve yurt içinde yüksek katma değer yaratan ara ve uç ürünlere dönüştürülmeleri ulusal çıkarlarımızın gereğidir.

Zaten bu amaç ve bilinçle Anayasamızın 168. maddesi'nde madenlerimiz devletin hüküm ve tasarrufu altına alınmıştır. Anayasamıza göre Devlet madenlerimizi arama ve işletme hakkını, Maden Kanunu'nda belirtilen koşullarda özel kişi ve kuruluşlara izin vererek kullanılabilmektedir.

Madencilik faaliyetlerinin nasıl yürütüleceği Maden Kanunu ve Yönetmeliklerinde belirlenmekte ve madencilik faaliyetlerinin Kanun ve Yönetmeliklere uygun olarak yürütülüp yürütülmediği Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından kontrol edilmektedir. Yatırımcıların, ilgili kurum ve kişilerin zarara uğramalarının engellenmesi, aramacılık ve işletmecilikte ortaya çıkarılan doğru ve yeterli bilgilerin derlenmesi, (rapor haline getirilmesi) kamu yararı yanında Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün kontrol ve denetim görevleri yönünden büyük önem taşımaktadır.

Madencilik faaliyetlerinin, tüm dünyada olduğu gibi **kapsamlılık, şeffaflık ve ehliyet ilkelerine** uyularak belgelendirilmesi, yanlış / yanıltıcı raporlarla haksız hak iktisabının önlenmesi gerekmektedir. Her aşamada yetkili ve sorumlu teknik elemanların belirlenmesi önem arz etmektedir.

Kapsamlılık, rapor edilen faaliyetler ve sonuçları hakkında devletin ve tüm ilgilenenlerin (yatırımcıların, vatandaşların,..) makul bir değerlendirme yapabilmeleri için, raporun gerekli tüm bilgileri vermesini gerektirir.

Şeffaflık, rapor edilen faaliyetler ve sonuçların hangisinden ya da hangilerinden kimin ya da kimlerin sorumlu olduğunun raporda açıkça belirtilmesi gereğini ifade etmektedir. Böylece yanlış / yanıltıcı rapor düzenleyerek bir kişiye ya da kamuya zarar veren, haksız hak iktisabına neden olan teknik elemanların cezalandırılmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Ehliyet, bilimsel ve teknik ilkelere ve kurallara göre yürütülmesini temin maksadıyla faaliyetlerin sadece uygun nitelikli ve Mesleki Ahlak Yönetmeliği ve Uygulama Kuralları ile bağlı bir Meslek örgütü üyesi tarafından yürütülmesini ve rapor edilmesini gerektirir.

6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu hükümlerine dayanılarak hazırlanmış 24834 sayılı TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği 5. maddesine göre;

“Kamu yararı doğrultusunda; yurt kalkınmasının vazgeçilmez kaynaklarından olan maden, içme ve kullanma amaçlı yeraltı ve yerüstü suları, su buharı, petrol ve benzeri doğal kaynakların araştırılması, bulunması ve işletilmesinin her aşamasında mesleki yetki ve sorumluluk sınırlarının belirlenmesi için gerekli bilimsel, teknik ve hukuksal çalışmaları yapmak; doğal kaynakların aranması, bulunması, işletilmesi, üretimi ve kalitesinin

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

artırılması ve bu etkinlikler nedeniyle oluşacak çevre sorunları konularında her türlü çalışmayı yapmak, görüş belirtmek ve önerilerde bulunmak”

“Üyelerinin mesleki alanlardaki hak ve yetkilerini tanımlamak ve bu hak ve yetkiler çerçevesinin korunması ve genişletilmesi yönünde çalışmalar yürütmek; bunların, meslek ve üye onurunun korunarak uygulanmasını sağlamak ve haksız rekabeti önlemek amacıyla, uyulması zorunlu kuralları koymak ve denetlemek”,

“Meslekle ilgili kanun, tüzük, yönetmelik, statü ve benzeri mevzuatın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında ilgili mercilerle işbirliği yapmak; kendisinden istenen veya alternatif görüş ve raporları hazırlamak”,

“Birden fazla mühendislik mesleğinin birlikte çalışmasını gerektiren konularda, mesleklerin karşılıklı sınır, ilişki ve sorumluluklarını belirleme çalışmalarına katılmak ve bunlara ilişkin yönetmelik tasarıları hazırlayarak, Birlik Genel Kurulunun onayına sunmak”

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği üyesi olan Jeoloji Mühendisleri Odası'nın görev ve amaçları arasındadır.

Yukarıda anılan mevzuat hükümlerinden de açıkça görülebileceği gibi, Jeoloji Mühendisleri Odası'nın, ülke kalkınması ve geleceği ile çok yakından ilişkili olan Maden Yasası ve Uygulama Yönetmeliği konusunda görüş bildirmesi asli görevlerinden biridir ve madencilikle ilişkili bir kamu mesleki kuruluşu olmanın da bir gereğidir.

B) MADENCİLİK FAALİYETLERİNDE JEOLJİ, JEOFİZİK VE MADEN MÜHENDİSLERİNİN YERİ

Maden yatakları; jeolojik süreçler sonucunda oluşmuş, günün koşullarında ekonomik olarak değeri olan element, mineral ve kaya topluluklarıdır.

Madencilik faaliyetleri; bir maden yatağının aranıp bulunması (**maden arama**) ve işletilmesi (**maden işletme**) gibi iki ana faaliyetten oluşur.

Maden arama, Birleşmiş Milletler tarafından benimsenen tanım ve sınıflamaya göre;

- İstenen türde bir maden yatağı bulmak için yapılan çalışmalar (buluşa yönelik arama çalışmaları ya da istikşaf çalışmaları=prospecting) ile,
- Bulunmuş (varlığı ve doğası jeolojik olarak kanıtlanmış) yatağın işletilebilirliğini etkileyen özelliklerini (yani cevher niteliği, cevher miktarı ve jeolojik koşullar) ortalama değerleri, değişkenliği, değişim aralığı ile ortaya koymak ve ekonomik işletilebilirliğini değerlendirmeye yönelik **ayrıntılı arama** veya **buluş sonrası arama çalışmaları**=exploration)

olmak üzere iki ana evreyi kapsayan bir süreçtir. Bu tanımla maden arama, işletilebilir bir maden yatağı bulmak amacıyla yapılan tüm araştırma, inceleme ve değerlendirmeleri kapsar.

Bir jeolojik oluşum olan maden yataklarının yerlerinin belirlenmesi, tanınması (teşhisi) ve işletilebilirliğini etkileyen çeşitli özelliklerinin en güvenilir ve en ekonomik yolla saptanması tümüyle jeolojik gözlem ve araştırmalarla çözümlenebilecek problemlerdir ve bunlara yönelik arama faaliyetleri **jeoloji mühendisliğinin** ilgi ve uzmanlık alanı içindedir. **jeofizik mühendislerince** yapılan jeofizik araştırmalar da dolaylı bir jeolojik bilgi toplama tekniği olarak özellikle bazı gömülü yatakların bulunmasına yönelik arama projelerinde gerektiğçe kullanılan (her arama projesinde yer alması gerekmeyen) destekleyici bir prospeksiyon yöntemidir. Ancak jeolojik verilerle birlikte değerlendirildiğinde bir maden oluşumunun varlığı ya da yokluğu konusunda aramacılıkta kullanılabilir.

Yatağın özelliklerine ilişkin bilgilerin toplandıkça artan güvenilirlikte ekonomik ve teknik değerlendirmeler (ön fizibilite veya fizibilite çalışması) yapılarak saptanan işletilebilirlik ölçütlerine (asgari tenör, asgari kalınlık, azami derinlik vb) göre yatak sınırlandırılır, rezervi belirlenir. Rezervin belirlenmesi, **jeoloji mühendislerinin** yanı sıra, bugünkü ekonomik koşullarda ve bugünkü teknolojik yeteneklerle ekonomik olarak işletilebilirliğinin değerlendirilmesi yönüyle **maden mühendislerinin** katkılarına da gerektiren bir faaliyettir.

Maden işletme, arama faaliyetleriyle saptanmış olan maden rezervinin iş güvenliği ve ekonomik şekilde yeryüzüne çıkarılmasını (istihracını), gerekli olması halinde sanayide işlenmesi ve kullanım amacına uygun hale getirilmesini (cevher hazırlama ya da zenginleştirmesini), ek rezerv saptanmasına yönelik arama çalışmalarını ve pazarlama faaliyetlerini kapsar. Varlığı ve özellikleri saptanmış yataktan cevher çıkarılması (istihracı) ve cevher hazırlama faaliyetleri ise **maden mühendislerinin** (daha doğru bir söyleyişle maden işletme mühendislerinin) ilgi ve uzmanlık konusudur.

Sonuç olarak, Jeofizik ve Yönetmelikte belirtilmemiş olan fizibilite çalışması dışındaki maden arama faaliyetleri, tümüyle bir jeoloji mühendisi tarafından gerçekleştirilen ve sorumluluğunu ancak bir jeoloji mühendisinin taşıyabileceği faaliyetlerdir. Bir jeolojik varlık olan maden yataklarının yerlerinin ve özelliklerinin belirlenmesi, başka bir söyleyişle bulunması (keşfi), tümüyle jeolojik gözlem ve akıl yürütmelerle çözümlenebilecek bir problemdir ve buna ilişkin bir sonucun rapor edilmesi sorumluluğunu üstlenme ehliyetini de sadece uygun nitelikteki jeoloji mühendisleri taşımaktadır.

Jeofizik çalışmalar ise her maden yatağına yönelik her aramada yer verilmesi gerekmeyen, diğer jeolojik arama faaliyetlerini desteklemek amacıyla bazı arama çalışmalarında yer verilen bir faaliyettir. Ayrıca jeofizik çalışmalarının jeolojik yorumu tek başına bir jeofizik mühendisinin sorumluluğunu taşıyamayacağı bir konudur. Tıpkı bir röntgen uzmanının raporuna dayanarak tıbbi teşhisin ilgili klinik uzmanı doktor tarafından yapılmasına benzer şekilde, jeofizik çalışmaların jeolojik yorumlarının, başka veriler de göz önüne alınarak bir jeoloji mühendisi tarafından tek başına ya da jeofizik mühendisiyle birlikte yapılması gereklidir.

Fizibilite çalışması ise ileri aşamaya ulaşmış arama projelerinde yapılabilen, daha önceki arama aşamalarında yapılmasına gerek ve imkan olmayan bir faaliyettir. Ayrıca fizibilite çalışması (ve sonucunda rezerv belirlenmesi), gerektiğinde ekonomi ve finans uzmanlarının katkılarına da alarak, jeoloji ve maden mühendislerinin birlikte gerçekleştirebilecekleri bir

faaliyettir. Zaten arama faaliyet raporlarına jeoloji mühendisi yanı sıra bir maden mühendisinin sorumluluk üstlenmesinin gereği de bundan kaynaklanmaktadır. Rezerv bilgileri içermeyen arama faaliyet raporlarını bir jeoloji mühendisi ile birlikte ayrıca bir maden mühendisinin imzalamasına ihtiyaç yoktur.

a) İşletmelerde Jeoloji Mühendisliği Hizmetleri

İşletme safhasına ulaşmış bir maden yatağında maden yatağının doğasından kaynaklanan pek çok belirsizlik söz konusudur. **Jeolojik araştırmalar ile** maden yatağı ile ilgili belirsizlikler adım adım açıklığa kavuşturulabilecek, böylece işletme faaliyetlerinin daha akılcı yürütülebilmesi, olumsuz gelişmeler zamanında değerlendirilerek zamanında önlem alınması ve gerektiğinde işletme projesinde değişikliğe gidilmesi mümkün olabilecektir. Maden arama ruhsatı döneminde ilk amaç, asgari işletilebilir rezerve sahip bir maden yatağı tespit etmektir. Asgari işletilebilir rezerv tespit edildikten sonra işletme ruhsatı alınarak işletme faaliyetleri başlatılır. İşletme ruhsatı döneminde de elde edilecek yeni verilerin ışığında sürdürülecek arama faaliyetleriyle yeni rezerv bulgularıyla işletme çalışmaları geliştirilebilir.

C) 5177 SAYILI KANUNLA DEĞİŞİK 3213 SAYILI MADEN KANUNU'NUN ANAYASA'YA VE İLGİLİ BAZI YASALARA AYKIRILIK NOKTALARI

a) 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan "nezaretçi" tanımının ve bu tanıma göre düzenlenen Kanunun 31. maddesinin Anayasa'ya ve 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 82. Maddesine aykırılığı:

Maden Kanunu'nun "Tanımlar" kısmının ifade edildiği Madde 3'de,

"Nezaret: işletmelerin tekniğine ve emniyet nizamnamelerine uygun olarak yürütülmesinin kontrolü",

"Nezaretçi: İşletmelerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan sorumlu ve yetkili maden mühendisi" ve

"Faaliyet raporu: Madencilik faaliyetlerinin yönetmeliğinde belirtildiği üzere fenni nezaretçi tarafından hazırlanan takdim metni" tanımları yapılmaktadır.

Teknik nezareti belirleyen Madde 31'de ise *"Maden üretimi, bir maden mühendisi nezaretinde yapılır. Maden mühendisinin daimi olarak istihdam edileceği işletme büyüklüğü ile istihdam usul ve esasları Bakanlıkca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. İşletmede istihdam edilen maden mühendisi 4857 sayılı İş Kanunu'nun 82 nci maddesinde belirtilen iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların üstlendiği görev ve sorumlulukları da yerine getirir. Maden mühendisi istihdamı veya nezareti gerçekleşmeden üretim yapılması halinde teminatı irad kaydedilerek faaliyet durdurulur. Maden mühendisi istihdamı/nezareti sağlanması ve teminatın yenilenmesi ile faaliyete izin verilir" denilmektedir.*

Madde 31'de atıfta bulunulan 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 82. Maddesinde, "İş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanlar" başlığı altında:

“Bu Kanuna göre sanayiden sayılan, devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işverenler, işyerinin iş güvenliği önlemlerinin sağlanması, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi için alınacak önlemlerin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi hizmetlerini yürütmek üzere işyerindeki işçi sayısına, işyerinin niteliğine ve tehlikelilik derecesine göre bir veya daha fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmekle yükümlüdürler.

İş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların nitelikleri, sayısı, görev, yetki ve sorumlulukları, eğitimleri, çalışma şartları, görevlerini nasıl yürütecekleri, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.” denilmekte, bu Kanunla ilgili olarak 20.01.2003 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren “İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya Teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in “ Tanımlar Madde 3 ” bölümünde:

*“...Mühendis: Üniversitelerin kimya, makine, maden, **jeoloji**, metalurji, endüstri, elektrik, elektronik, inşaat, fizik, jeofizik, bilgisayar, tekstil, petrol, uçak, gemi, çevre, gıda mühendisliği ve mimarlık bölümleri ile ziraat fakültelerinin tarım makineleri bölümünden mezun olanları,*

Teknik Eleman: Üniversitelerin; iş sağlığı ve güvenliği bölümleri, kimyagerlik, fizik, jeofizik ve jeoloji bölümleri ile Teknik Eğitim Fakültelerinden mezun olanları, ifade eder.” tanımlamaları yapılmaktadır.

4857 sayılı İş Kanunu ve ilgili yönetmeliği dikkate alındığında; sadece maden mühendisine yetki, sorumluluk ve istihdam zorunluluğu şart koşulmadığı halde, Maden Kanunu’nun 3. Maddesi’nde ifade edilen tanımlar ile Madde 31’de yer alan hüküm doğrultusunda, jeoloji mühendisleri dikkate alınmadan, belli bir meslek grubuna ayrıcalık tanındığı ve T.C. Anayasası’nın 10. Maddesi ile aykırılık hasıl olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda açıklanan nedenlerle 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 3. maddesinde yer alan “nezaretçi” tanımının ve bu tanıma göre düzenlenen Kanunun 31. maddesinin iptalini talep etme gereği doğmuştur.

b) 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 24. maddesinin Anayasa’ya aykırılığı

T.C. Anayasası’nın 166. maddesi, “planlama”yı düzenlemekte olup madde metni şöyledir:

“ Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir.

Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı , yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür, yatırımlarda toplum

yararları ve gerekleri gözetilir, kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri bu plana göre gerçekleştirilir.

.....”

Madde metninden açıkça görülebileceği gibi, devlet ülke kaynaklarının verimli ve toplum yararına kullanılabilmesi için gerekli planlamayı yapmakla görevli kılınmıştır ve bu planlamada gözetilecek tek husus toplum yararı ve gerekleridir.

Önemi nedeniyle T.C. Anayasasında düzenleme yapılan bu husus devletin her türlü sanayileşme ve yatırım programlarında önde tutması gereken hususun da verimlilik ve kamu yararı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle, sanayileşme ve kalkınma ile ilgili olarak yapılacak yasal düzenlemelerde de bu ilkeye uyulması gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkar. T.C. Anayasası'nın 10. Maddesi'nde ise *"Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır."* ibaresi yer almakta olup, madde gerekçesinde ise *".... Herhangi bir niteliğe veya ölçüye dayanılarak insanlar arasında ayırım yapılamaz."* denilmektedir.

Durum böyle iken, madencilikle ilgili yapılan yasal düzenlemede bu ilkelere uyulmamış, bilimsel gerekçelere, pratik uygulamaya ve kamu yararına aykırı bir biçimde 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanununun bazı maddeleri ile madencilik faaliyetlerinin bilimsel gerekçelere, kamu yararına ve verimlilik esaslarına uygun olarak yapılmasını engelleyecek şekilde bazı mesleklerin kayırılması, bazılarının dışlanması yoluna gidilerek objektif değil, subjektif bir norm yaratılmıştır.

Bu durum açıkça T.C.Anayasası'na aykırıdır.

5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 24. maddesinde "işletme ruhsatı ve madenin işletilmesi" düzenlenmekte olup bu düzenlemede işletme raporu konusunda yalnızca Maden Mühendisleri yetkilendirilmekte, jeoloji mühendisleri faaliyet dışı bırakılmaktadır. Oysa, maden işletmeciliğinin arama safhasındaki faaliyetlerden tamamen ayrılamayacağı ve işletme aşamasında da birçok jeolojik faktörün değerlendirilmesine devam edildiği bilimsel bir gerçektir. Maden arama faaliyeti bir yerde madenin bulunmasından önce başlar ve madenin bulunmasından sonraki işletilme sürecinde ve hatta madenin işletilip bitti diye terk edilmesinden sonra bile devam eder. Diğer bir deyişle madencilikte arama süreklidir. Jeolojik olaylar sonucu meydana gelen maden yataklarıyla ilgili bütün bilgilerin başlangıçtaki arama dönemindeki çalışmalarla ortaya konulması mümkün değildir, mümkün olan bilgi ise çoğunlukla ekonomik değildir. Arama döneminde amaç ilk aşamada işletilebilir bir maden varlığının ortaya konmasıdır. Maden işletmeciliği dinamik bir yapıya sahiptir. Madenin işletilmesi sırasında maden yatağının özelliğine göre yerüstünde ve yeraltında işletmenin büyüklüğüyle bağlantılı olarak her gün kazı sonucu yüzlerce-binlerce metreküp malzeme yer değiştirmektedir. İşçilerin-iş makinelerinin kazdığı bu yerler maden yatağıyla ilgili yeni jeoloji verilerinin bulunabileceği, derlenebileceği mostralardır. Bu yerler bir sonraki kazı işlemleriyle tahrip edilmekte veya üzerleri doldurularak kaybolmaktadır. Bu yerlerin tahrip edilmeden önce jeoloji mühendislerince incelenip derlenen verilerin maden jeoloji haritalarına işlenmesi

gerekir.Bir madende işletme yapılıyorsa arama da onun ayrılmaz bir parçasıdır. İşletme faaliyetleri sırasında yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan ve maden jeoloji haritalarına işlenen verilerin yorumlanmasıyla yeni arama yerleri tespit edilmekte, alınan sonuçlara göre işletme projeleri yeni veriler ışığında geliştirilebilmektedir.Maden jeoloji haritalarının hazırlanması milli bir servet olan madenlerin tahrip edilmeden en iyi şekilde işletilmesini sağlayacak verileri bünyesinde barındıran bir dokümandır. Bir madenin özellikleri bilinerek ve bu özellikler dikkate alınarak en uygun şekilde işletilmesi kamu yararı yönünden çok önemlidir.

Aynı zamanda bu haritalar kontrol görevi verilen kamu kuruluşunun kontrol görevini yaparken kullanabileceği bilimsel temele dayalı bir belgedir.

Bir madenin işletilmesiyle ilgili faaliyetlere çeşitli nedenlerle son verilebilmektedir. Bu nedenler arasında madenin bitişi, ekonomik sorunlar, madenin fiziksel, mineralojik ve kimya özelliklerinde ortaya çıkan farklılıklar, pazar koşullarında meydana gelen gelişmeler, hukuki sorunlar, teknolojik sorunlar sayılabilir. Diğer bütün bilim dallarında olduğu gibi jeoloji ilmi de her geçen gün aşamalar kaydetmekte yeni bilgiler ışığında maden yataklarının oluşumlarıyla ilgi yeni modeller geliştirilmektedir.

Yeni geliştirilen maden yatağı oluşum modelleri, geliştirilen yeni teknolojiler, pazar koşullarındaki olumlu gelişmeler, çeşitli nedenlerle terk edilmiş bir maden yatağına daha sonradan, geçmişte işletilmiş olan maden için veya başka bir maden için tekrar dönülebilmektedir. Halen işletilmekte olan veya geçmişte işletilmiş ve bu gün terkedilmiş olan hemen hemen bütün madenlerin böyle birkaç geçmişi vardır. Günümüzde de maden aramacılığının çoğunlukla halen işletilmekte olan veya geçmişte işletilmiş olan madenlerde veya bunların yakın çevresinde yapıldığı bir gerçektir.

Kanun maddesinde yapılan düzenleme Maden Kanunu'nun 10. maddesine de aykırıdır. Kanun maddesi "Beyan Usulü"nü düzenlemekte olup maddede "*Madencilik faaliyetlerinin bu kanun hükümlerine göre devamı süresince teknik ve mali konularda yapılan yazılı beyanlar ile yetkili kişilerce tanzim edilen raporlar doğru kabul edilir. Teknik elemanlar sadece ihtisas sahibi oldukları konularda beyanda bulunabilirler ve beyanları ile sorumludurlar.*" denilerek gerçek dışı veya yanıltıcı beyanda bulunan teknik elemanların uyarılacağı, yapacakları beyanların bir yıl süreyle geçersiz sayılacağı, fiilin tekrarı hak mahrumiyeti uygulamasına devam edileceği ve uygulanan yaptırımın teknik elemanın bağlı bulunduğu meslek teşekkülüne bildirileceği hükme bağlanmaktadır.

Kanunun bu düzenlemesiyle hiçbir teknik elemanın uzmanı olmadığı konuda beyanda bulunamayacağı hükme bağlanmış iken, gerek arama, gerekse işletme faaliyeti aşamasındaki birçok jeolojik araştırma konusu ve raporu söz konusu olduğu halde dönem sonunda hazırlanan işletme raporlarında yalnızca bir maden mühendisinin imzasının yeterli sayılması tam bir çelişkidir ve maden mühendisinin uzmanı olmadığı konularda beyanda bulunmasından başka bir anlam taşımaz.

c) 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 29. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı

Terk edilmiş olan bir maden sahasına aynı veya başka bir maden'in aranması veya işletilmesi için dönüldüğünde geçmişte maden işletilirken tekniğine uygun olarak hazırlanmış o madene ait "Maden Jeoloji Haritaları" değerlendirme ve planlama çalışmalarında zaman ve kaynak israfını önleyebilecek çok kıymetli dokümanlar olarak kullanılmaktadır. Maden Kanunu'nun 32. maddesinde madenin terk edilmesi durumu ile ilgili olarak "*ruhsat sahibi sahanın son durumunu gösterir imalat haritası ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanmış maden jeoloji haritası ile Genel Müdürlüğe terk talebinde bulunabilir*" ifadesi yer almaktadır. Burada, yukarıda anlatılan durumlar çerçevesinde aynı veya başka bir maden için söz konusu sahaya tekrar dönüldüğünde kamu yararı dikkate alınarak maden jeoloji haritasındaki verilerin yorumlanarak ve değerlendirilmesi ve bu veriler ışığında planlama yapılmasının sağlanması öngörülmüştür. Terk edilmiş, göçmüş, yıkılmış olan bir madende madene ait çok kıymetli jeoloji verilerine ulaşabilmek çoğu halde imkansız veya çok masraflıdır. Bu durum dikkate alınarak terk aşamasında jeoloji mühendisi tarafından son durumu gösteren Maden Jeoloji Haritasının hazırlanması şart koşulmakta ve fakat maden yatağının işletilmesini düzenleyen 24. maddede olduğu gibi 29. maddede de Maden Jeoloji Haritalarının hazırlanmasına yer verilmemektedir. Yoğun işletme faaliyetlerinin yapıldığı ve kanunun 24 ve 29. maddeleriyle düzenlenen işletme aşamasında iş makineleri veya işçi marifetiyle yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan ve bir sonraki kazı işlemleri sonucu tahrip olan veya kaybolan yeni jeoloji verilerini içeren Maden Jeoloji Haritalarının yapılması konusunun bu maddelerde yer almaması, Yasanın terki düzenleyen 32. maddesinde yer alan "*en son durumu gösterir....ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanmış olan maden jeoloji haritası ile Genel Müdürlüğe terk talebinde bulunabilir*" ifadesiyle çelişmektedir. Evveliyatı olmayan ve işletme aşamasındaki verileri derlemeyen bir maden jeoloji haritası nasıl son durumu nasıl yansıtabilir?

Yasa kendi içinde bile bir bütünlük taşımamakta, **bilimsel gereklere uygun olarak bazı maddelerde işletme aşamasında da jeolojik haritalar ve jeoloji mühendisliği uygulamalarına gönderme yapılırken bu meslek disiplininin adının anılmamasına özen gösterilmektedir.**

Yukarıda açıkladığımız gerekçelerle 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 24, 29. ve 31. maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesini talep etme gereği doğmuştur.

A) MADEN KANUNU UYGULAMA YÖNETMELİĞİNİN BİLİMSEL GEREKLERE VE KAMU YARARINA AYKIRI NOKTALARI:

a) Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin 5. Maddesinin a bendi 1.grup madenler olarak; "İnşaat ve yol yapımında kullanılan ve tabiatta doğal olarak bulunan kum,çakıl,% 80 in altında SiO₂ içeren kum,ariyet malzemesi ve SiO₂ oranına bakılmaksızın denizlerdeki kum ve çakıllar"ı belirlemiştir. Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 8. maddesinde ise "Genel Müracaat" düzenlenmekte olup madde metninde 1 (a) ve 1 (b)

grubu madenlerle ilgili olarak arama faaliyeti ve ruhsatı dönemi geçirilmeden, belli prosedürlerin yerine getirilmesi ile doğrudan işletme ruhsatı başvurusunun yapılacağı hükme bağlanmaktadır. Yani yönetmelik maddesi hükmüne göre bir madenin cinsi, özellikleri (tenör-kalite), büyüklüğü belirlenmeden madene işletilmek üzere ruhsat verilecektir. Bu durum kamu yararına açıkça aykırıdır. Madenlerin çoğu homojen değildir. Yüzeydeki boyutları ve özellikleri ile birkaç metre alttaki kısımları farklılık gösterebilir. Dolayısıyla üç boyutlu malzemenin ayrıntılı jeolojik etütlerinin yapılması zorunludur. Dünyanın gelişmiş hiçbir ülkesinde arama yapılmadan herhangi bir maden işletilemez. Ülkemizde birçok tesis ve işletme, hammadde etüdü yapılmadığı ya da eksik yapıldığı için kapanmış ya da taşınmıştır. Diğer bir husus da bu grupta madenlerin altın, gümüş gibi değerli metaller içerebilmesidir. Bu gruptaki madenler içerdikleri tuzlar itibarıyla betonun özelliklerini bozabilir, zehirli içerikler taşıyabilirler, ya da işletildikleri bölgede heyelanlara, çökmelere veya bina yıkılmalarına neden olabilirler. Bu risklerin ortadan kaldırılması ancak detaylı arama çalışmaları sonucunda belirlenebilir.

Arama safhasının maden hangi grupta olursa olsun atlanması ve doğrudan işletmeye geçilmesi işletmenin verimliliği, güvenliliği ve kamu yararı ilkelerine açıkça aykırı olduğundan bu grup madenler için arama ruhsatını gerekli görmeyen bu madde hükmünün iptali gerekir. Madde metninde ayrıca denizlerdeki kumlara herhangi bir kısıtlama getirilmeden sınırsız işletme hakkı verilmiştir. Denizlerdeki kum sahil kumlarının kaynağıdır. Bu kaynakların sınırsız kullanımı denizlerimizin kirlenmesine neden olarak burada yaşayan canlıların yaşamını ve sayılarını tehdit eder. Yönetmelikte bir sınırlamanın olmaması milyonlarca yılda oluşan kumların talan edilmesine neden olacaktır. Bu nedenlerle de Yönetmeliğin 8. maddesinin iptali gerekir.

b) Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 13. maddesinde "Arama Faaliyetleri" düzenlenmekte olup maddenin 1. fıkrasında " II. Grup, III. Grup, IV Grup madenler için arama ruhsatı ve V. Grup madenler için arama sertifikası alınmadan arama faaliyetlerinde bulunulmaz" denilmektedir. Fıkra metninden görülebileceği gibi 1 (a) ve 1(b) Grubu madenler için arama ruhsatı zorunluluğu getirilmemekte, bu madenlerin işletmeye geçmesi, arama dönemi geçirilmeden serbest tutulmaktadır. Yönetmeliğin 8. maddesinin iptali için ileri sürdüğümüz gerekçeler bu madde için de geçerlidir. Yani yönetmelik maddesi hükmüne göre bir madenin cinsi, özellikleri (tenör-kalite), büyüklüğü belirlenmeden madene işletilmek üzere ruhsat verilecektir. Bu durum kamu yararına açıkça aykırıdır. Madenlerin çoğu homojen değildir. Yüzeydeki boyutları ve özellikleri ile birkaç metre alttaki kısımları farklılık gösterebilir. Dolayısıyla üç boyutlu malzemenin ayrıntılı jeolojik etütlerinin yapılması zorunludur. Dünyanın gelişmiş hiçbir ülkesinde arama yapılmadan herhangi bir maden işletilemez. Ülkemizde birçok tesis ve işletme, hammadde etüdü yapılmadığı ya da eksik yapıldığı için kapanmış ya da taşınmıştır. Diğer bir husus da bu grupta madenlerin altın, gümüş gibi değerli metaller içerebilmesidir. Bu gruptaki madenler içerdikleri tuzlar itibarıyla betonun özelliklerini bozabilir, zehirli içerikler taşıyabilirler, ya da işletildikleri bölgede heyelanlara, çökmelere veya bina yıkılmalarına neden olabilirler. Bu risklerin ortadan kaldırılması ancak detaylı arama çalışmaları sonucunda belirlenebilir.

Arama safhasının maden hangi grupta olursa olsun atlanması ve doğrudan işletmeye geçilmesi işletmenin verimliliği, güvenliliği ve kamu yararı ilkelerine açıkça aykırı

olduğundan 1(a) ve 1 (b) grubu madenler için arama ruhsatını gerekli görmeyen, doğrudan işletmeye geçilmesine olanak sağlayan Yönetmeliğin 13. maddesinin ilk fıkrasının iptali gerekir.

c) 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanununun 17. maddesinin 3. fıkrasında **“arama faaliyet raporları yapılan çalışmaların niteliği göz önüne alınarak jeoloji, maden, jeofizik mühendisi veya mühendislerince hazırlanır”** ibaresine yer verilmiştir. Yasa maddesinde yapılan düzenleme, değişik mühendislik disiplinlerinin arama faaliyeti sırasında eşit yetki ile donatıldığı ve bu faaliyet döneminde yapılan çalışmaların niteliğine göre jeoloji mühendisinin gerekmeceği bir durum olabilir gibi bir yanlış anlamaya yol açacak şekildedir. **Ancak, yasa maddesinde altı çizili olarak gösterdiğimiz ibare, bu mühendislik disiplinlerinden hangisinin (veya hangilerinin) arama faaliyet raporunu düzenleyeceklerinin, yapılan çalışmaların niteliği göz önüne alınarak belirleneceğini** de belirterek ruhsat sahibinin arama aşamasında mühendis seçimi konusundaki keyfiyetini sınırlamaktadır. **Yani arama faaliyet raporu düzenlemek için ruhsat sahibi keyfiyete göre mühendis seçemeyecek, yapılan çalışmaların niteliğine göre jeoloji, jeofizik ve maden mühendisinden biri veya birkaçı ile çalışacaktır. Yasa maddesindeki hüküm, arama faaliyeti sırasında yapılan çalışmaların niteliğine göre arama faaliyet raporlarını düzenlemede hangi mühendis veya mühendislerin görev alacağı belirleneceğidir.**

Arama faaliyet raporları ile ilgili yasal düzenleme böyle iken, Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin Arama Faaliyet Raporlarını düzenleyen 14. maddesinde yasadaki ibare aynen alınmış, yapılan çalışmaların niteliğine göre hangi mühendis veya mühendislerin yetkili olacağı bir açıklığa kavuşturulmamıştır. (Halbuki Maden Yasası'nın değişmeden önceki 1985 yılında yürürlüğe giren eski halinde arama faaliyeti aşamasında en az bir jeoloji mühendisinin çalıştırılması gerekliliği hükme bağlanmıştı.) Yasal düzenlemede ayrıntıya girilmeden yapılan çalışmaların niteliğine göre mühendis seçileceğinin belirtilmesi yeterli olabilir. Yasalar genel çerçeveyi çizen ve uygulama kurallarını yönetmeliğe bırakan daha üst normlardır. Ancak yönetmelikler yasaların uygulanmasını açıklığa kavuşturmak amacıyla hazırlanıp yürürlüğe konulan normlar olup bu amaca hizmet edecek şekilde düzenlenmez ve muğlak ifadeler taşırlarsa yasa koyucunun amacına aykırı olumsuz durumların ortaya çıkması son derece muhtemeldir.

Yasa maddesinde yer alan **“arama faaliyet raporları yapılan çalışmaların niteliği göz önüne alınarak jeoloji, maden, jeofizik mühendisi veya mühendislerince hazırlanır”** cümlesindeki “yapılan çalışmaların niteliğine göre” ibaresi yönetmelikte açıklığa kavuşturulmazsa bu açıklık nasıl sağlanacaktır? Yönetmeliğin yasa maddesini açıklamayan bu düzenlemesinden sonra pratikte olacak olan şudur: Ruhsat sahibi, Maden Yasası'na göre işletme aşamasında zaten bir Maden Mühendisi çalıştırmak zorundadır. Bu nedenle arama faaliyet döneminde de yapılan çalışmaların niteliğini hiç göz önüne almadan, takdir yetkisini kullanarak (çünkü bu konuda yönetmelikte bağlayıcı kurallar yer almamaktadır) yalnızca bir maden mühendisi istihdam edecek, arama aşamasında temel önemde olan jeoloji mühendisliği faaliyetlerini yerine getirmeyecek ve bilimsel gerekler yerine getirilmeden yapılan bir arama faaliyetinden sonra işletmeye geçilecektir. Bu durum ülke kaynaklarının verimli kullanılması ve kamu yararı ilkesine açıkça aykırıdır. **Aramada**

jeoloji mühendisliği hizmetleri temel önemde iken, bu faaliyette ancak tali bir rol oynayacak diğer meslek disiplinleri olan maden ve jeofizik mühendislerinin, tüm bilimsel gereklere aykırı bir biçimde, arama safhasında jeoloji mühendisliği hizmetlerini yerine getirebilecek meslek disiplinleriymiş gibi algılanmasına ve bu konuda da bilimsel gereklerden haberdar bile olmayan ruhsat sahibinin tek karar mercii olmasına yol açacak bir sürecin başlaması tüm ülke insanı için kayıptır. Madencilik gibi ülke ekonomisi ve gelecek kuşaklar için son derece önemli ve tekrar yerine konulması imkansız kaynakların işletilmesinde bazı meslek gruplarının ya da ruhsat sahibinin maddi çıkarlarının değil, bilimsel gereklerin ve kamu yararının gözetilmesi gerekir.

Yönetmelikteki düzenlemede, yasada yer alan “yapılan çalışmaların niteliği” belirlenerek yasaya açıklık getirilmesi gerekirken bunun yapılmaması nedeniyle Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nin **14. maddesinin iptalini talep etme gereği doğmuştur.**

14. madde ile ilgili olarak düzenlenmesi gereken arama faaliyet raporu (Ek Form 5) 2.Sahada Yapılan Arama Faaliyeti, 3.Maden Jeolojisi, 4. Rezerv Durumu bölümlerindeki bütün bilgiler Jeoloji Mühendisleri tarafından yapılan çalışmalara ait belgelerdir. Yönetmeliğin 13. maddesinde “Arama faaliyetleri” tanımlanmış olup bu faaliyetler şu şekilde sıralanmaktadır.

- a) Jeolojik prospeksiyon
- b) Topoğrafik ve jeoloji haritaları ile kesit çalışmaları
- c) Numune alımı
- d) Jeofizik araştırmalar
- e) Sondaj, yarma, galeri ve kuyu açma
- f) Uzaktan algılama, uydu fotoğrafları

Kanun ve uygulama yönetmeliğinin tanımlar kısmında, **prospeksiyon ”madencilik arama faaliyetlerine mesnet teşkil edecek ön bilgilerin toplanması işi”** olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda maden yatağının aranmasında çok önemli bir aşama olan “**prospeksiyon**” terimi basite indirgenerek, maden yatağı oluşum süreçlerini bilmeyen herhangi bir kişinin de yapabileceği iş olarak görülmüş ve sadece bir ön bilgi toplamaya indirgenmiştir. Dolayısıyla uygulama yönetmeliğinin arama faaliyetlerini belirleyen 13. madde a bendinde yer alan “**jeolojik prospeksiyon**” kavramı da arama faaliyetini vurgulamayıp, sadece daha önceden yapılmış olan jeolojik çalışmalara ait bilgilerin toplanması-derlenmesi şeklinde anlaşılakta, arazi verilerinin yerinde incelenmesine yönelik bir çalışmayı kapsadığı belirtilmemektedir. Prof. Dr. Altan Gümüş tarafından yazılan “**Maden Jeolojisi” Jeolojik Prospeksiyon Ve Rezerv Hesapları**” adlı kitapta prospeksiyon maden jeolojisi kavramıyla birlikte ele alınmaktadır. Burada “maden jeolojisine ilişkin çalışmaların 2 alanda gerçekleştirildiğine işaret etmek gerekir. Bir jeolog yeterli dokümanlarda, maden aranmasında, kontrol ve rehberleri de uygulamak suretiyle yararlanır. Bunlar bizi belirtilere veya bilinen yataklardan yenilerini bulmaya götürür. Dokümanlardan yararlanarak eski işletmeler ve kazılar aranır, yerinde dokümanların doğruluğu araştırılır, gerekirse eklemeler yapılır. Buna paralel olarak da çoğu kez jeolojik bir harita çalışması zorunludur. İşte bu çalışmalar 2 alan üzerinde gerçekleştirilir: Yüzeyde

ve derinde çalışma. Yüzeysel çalışmalarını genelde, **prospeksiyon jeolojisi**dir. Derinde çalışmalar ise ocak jeolojisinin kapsamını oluşturur. İşte birbirini bütünleyen bu iki jeoloji Maden Jeolojisini oluşturmaktadır. Burada **prospeksiyon jeolojisi**: cevherleşme ve maden belirtilerini yüzeyde bulmak ve yakalamak için yapılmış jeolojik çalışmaların tümüdür.” şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla prospeksiyon terimi jeolojik bir uygulama olup aldığı eğitim gereği jeoloji mühendisleri tarafından yapılması zorunlu olan bir işidir.

Oysa Madde 13 (a) bendinde Arama Faaliyetleri kapsamında ifade edilen Jeolojik Prospeksiyon, Arama Faaliyetlerini düzenleyen Madde 14'e göre Bir jeoloji mühendisi, jeofizik mühendisi veya bir maden mühendisinden herhangi biri tarafından hazırlanabilir anlamını taşımaktadır. Jeolojik süreçlerle milyonlarca yılda oluşan maden yatakları, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan tabii kaynaklarımız kapsamında değerlendirildiğinde; kamu yararı dikkate alınmaksızın, bilimsel ve teknik gereklerin, mesleki yetkinliğin dışına çıkılarak ekonomik olarak kullanılmayacak ve yüksek kamu yararı zedelenmiş olacaktır.

Uygulama Yönetmeliğinin Madde 13 b bendinde “.....jeoloji haritaları ile kesit çalışmaları” arama faaliyet döneminde ruhsat alanlarında yapılması gereken faaliyetler içerisinde yer almakta, ancak tamamıyla jeoloji mühendisinin yetki ve sorumluluğu kapsamında olan bu çalışmalar da Madde 14'e göre maden mühendisi ve/veya jeofizik mühendisi tarafından da yapılabilecek bir faaliyetmiş gibi ifade edilmekte ve ruhsat sahibince bu şekilde değerlendirmeye açık kapı bırakılmaktadır.

Uygulama Yönetmeliğinin Madde 13 c bendinde “**numune alımı**”; sıradan bir kişinin gidip araziden gelişi güzel taş toplama işi olmayıp, maden yatağının varlığını ortaya koymak, maden yatağının boyutları, yayılımı ve numune cevher içeriyorsa bu cevherin kalite ve tenörü hakkında ilk verileri ortaya koymaya yönelik olarak arazide yapılan bir çalışmadır. Ayrıca numunenin alındığı koordinatlar, numunenin alındığı kayacın jeolojik özellikleri ile diğer özelliklerinin jeoloji haritasına işlenmesi gerekmektedir. Bu jeolojik verileri de jeoloji mühendisinden başka bir disiplin yapamaz.

Uygulama yönetmeliğinin Madde 13 d bendinde “**jeofizik araştırmalar**”, e bendinde “**sondaj, yarma, galeri ve kuyu açma**” ve f bendinde yer alan “**uzaktan algılama, uydu fotoğrafları**” maddeleri bir maden yatağının aranması sırasında yatağın jeolojik özelliklerini ortaya koymaya yarayan dolaylı jeolojik bilgi edinme yöntemleridir. Dolayısıyla yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak maden kanunu uygulama yönetmeliğinin 14. maddesi 2. fıkrasında belirtilen “**Arama faaliyet raporları, yapılan arama faaliyetinin niteliğine göre jeoloji mühendisi, maden mühendisi, jeofizik mühendisi veya mühendislerince hazırlanır.**” hükmü arama faaliyetinin niteliği dikkate alınarak “**en az bir jeoloji mühendisi gerektiğinde maden mühendisi, jeofizik mühendisi veya mühendislerince hazırlanır**” şeklinde olmalıdır.

Ayrıca maden arama faaliyetinin niteliği, doğası gereği jeoloji mühendisinin olmasını zorunlu kılar. Bu faaliyetin değişik niteliğine göre olsa olsa jeoloji mühendisinin yanına bazen jeofizik mühendisi, bazen maden mühendisi, bazen her ikisi, bazen de

hiçbiri gelmevebilir. Jeoloji Mühendisinin ver almadığı hiçbir maden arama faaliyeti yoktur. Dünya ve ülkemiz uygulamaları da bu yöndedir.

Sayın mahkemenizin bu konuda ülkemizin Maden arama konusunda kurulmuş tek kamu kurumu olan MTA Genel Müdürlüğünden konuya ilişkin bilgi sorulmasını talep etmekteyiz.

EK Form 5'te de (Arama faaliyet raporu formatı) 4. başlıkta rezerv durumunun bu raporlarda yer alacağı belirtilmiştir. Arama faaliyet raporlarını düzenleyen Madde 14, üç mühendislik disiplinin (jeoloji; maden jeofizik) arama faaliyet raporu düzenleyebileceğini hükme bağladığından rezerv durumunun da bu 3 mühendislik disiplinin biri tarafından tespit edilebileceği anlamı çıkmaktadır. Bu bilimsel gerçeklikten ve kamu yararından uzaklaşmak anlamına gelmektedir. **Şöyle ki, Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği ve 99 ülke tarafından kabul edilen çerçeve yönetmelikte (ek konacak) rezerv hesaplamalarında olmazsa olmaz koşul jeolojik veridir.** Yönetmelikte bu bilimsel gerçeklik göz ardı edilmiştir. Ayrıca rezerv bildirim bilimsel gerçeklere göre yapılması ve sorumlusunun bilinmesi uluslararası borsalarda oluşturulacak spekülasyonların da önünü kesecektir.

Arama faaliyet raporlarının hangi hususları içereceği açıkça belirtilmeden bu konuda Ek Form '5 e gönderme yapılmaktadır. İşletme faaliyetlerinde ise bulunulacak hususlar yönetmelikte madde olarak belirtilmiştir. İşletme faaliyetleri ile ilgili yapılan düzenlemeye paralel olarak arama faaliyetleri sonucu elde edilecek verilerin de ne olacağının yönetmelik maddesi olarak düzenlenmesi gerektiğinden maddenin iptalini talep etme gereği doğmuştur. (Ek Form 6' da da aynı durum söz konusudur.)

Maden arama sonuçlarının doğru ve yeterli şekilde rapor edilmesi, kamu yararının korunması, kamuya zarar verilmesinin önlenmesi açısından son derecede önemli, ileri düzeyde bilimsel-teknik bilgi, yüksek düzeyde mesleki ahlak gerektiren bir iştir.

Şöyle ki; söz gelişi yeni bir maden yatağı ya da rezervi keşfini bildiren yanıltıcı raporlar yüzünden, bu rezervi işletmek amacıyla yatırım kararı veren bir yatırımcı, borsadan bu madencilik şirketinin hisse senedini satın alan kişiler ve haksız bir hak iktisabı (örneğin bir maden ruhsatı, bir devlet teşviği, arazi tahsisi...) olması suretiyle de tüm kamu ya da bir başka madenci büyük zarar görebilir. İşte bu nedenle "maden arama sonuçlarının, maden kaynak ve rezervlerinin rapor edilmesi" tüm dünyada ilgili meslek örgütleri, borsalar ve devlet örgütleri tarafından ayrıntılı düzenlenen, son 10-15 yıldır da AB ülkelerindeki meslek örgütlerinin, BM CMMİ Konseyi gibi uluslar arası kuruluşların öncülüğünde tüm dünyada geçerli ortak kurallar ve standartlar geliştirilmesi için uluslar arası platformlarda yoğun çabalar sarf edilen bir konudur. Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin 14. maddesi, başta Avrupa Jeologlar Federasyonu (EFG) olmak üzere 90'dan fazla ülkedeki meslek örgütleri ile Birleşmiş Milletler, CMMİ (Madencilik ve Metalurji Enstitüleri Konseyi) gibi **uluslararası kuruluşların katılımıyla geliştirilmiş** ve Ekim 2001 tarihinden itibaren adı geçen ülkelerde geçerli olan **benzer düzenlemelerle de uyumsuzdur.**

Sonuç olarak,

Bilimsel olarak arama faaliyet döneminde çalışmaların niteliği gereği jeoloji mühendisinin gerekmediği bir durum söz konusu değildir. Yönetmelikteki düzenlemede ise bir maden veya jeofizik mühendisinin de her durumda, baştan sona sürdüreceği bir arama faaliyeti olabilirmiş gibi bu üç mühendislik disiplininin hangi durumda yetkili olacağı belirlenmemekte, herhangi birinin seçimi de madencilik faaliyetinin bilimsel gereklerinden tamamen habersiz olan, yalnızca kar etmek için faaliyette bulunan ruhsat sahibinin takdir yetkisine bırakılmaktadır. Bu düzenleme madencilik faaliyetini daha arama aşamasında sekteye uğratabilecek, ülke kaynaklarını heba edecek subjektif ve korumacı niyetlerle yapılan bir düzenleme olup her mevzuatın nihai amacı olması gereken kamu yararına açıkça aykırıdır.

Yönetmelik maddesinde yapılan düzenleme Maden Kanunu'nun 10. maddesine de aykırıdır. Kanun maddesi "Beyan Usulü"nü düzenlemekte olup maddede "Madencilik faaliyetlerinin bu kanun hükümlerine göre devamı süresince teknik ve mali konularda yapılan yazılı beyanlar ile yetkili kişilerce tanzim edilen raporlar doğru kabul edilir.

Teknik elemanlar sadece ihtisas sahibi oldukları konularda beyanda bulunabilirler ve beyanları ile sorumludurlar." denilerek gerçek dışı veya yanıltıcı beyanda bulunan teknik elemanların uyarılacağı, yapacakları beyanların bir yıl süreyle geçersiz sayılacağı, fiilin tekrarında hak mahrumiyeti uygulamasına devam edileceği ve uygulanan yaptırımın teknik elemanın bağlı bulunduğu meslek teşekkülüne bildirileceği hükme bağlanmaktadır. **Kanunun bu düzenlemesiyle hiçbir teknik elemanın uzmanı olmadığı konuda beyanda bulunamayacağı hükme bağlanmış iken, arama faaliyeti aşamasındaki birçok jeolojik araştırma konusu ve raporu söz konusu olduğu halde dönem sonunda hazırlanan arama faaliyet raporlarında jeoloji, maden veya jeofizik mühendisinden birinin imzasının yeterli sayılması tam bir çelişkidir ve maden veya jeofizik mühendisinin uzmanı olmadığı konularda beyanda bulunmasından başka bir anlam taşımaz.**

Yönetmelikle yapılan düzenleme aynı yönetmeliğin 64. maddesinde "İnceleme ve denetim" başlığı altında yapılan düzenlemeye de aykırıdır. 64. madde Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün madencilik faaliyetlerinin her döneminde (arama ve işletme) inceleme ve denetim yapmak üzere oluşturacağı heyette bir jeoloji mühendisinin de bulunacağını hükme bağlamakta, ancak ruhsat sahibine, denetim aşamasında heyette yer alması zorunluluğu getirilen jeoloji mühendisine madencilik faaliyetinin her aşamasında yer verme zorunluluğu getirilmemektedir. Bu çok açık bir çelişkidir. Denetimde gerekli olanın faaliyet aşamasında da gerekliliğinin kabulü gerekir.

Ayrıca kanunda yer almamasına rağmen maddede faaliyet raporlarına mesleği belli olmayan ruhsat sahibinin imza atacağı ifadesi yer almıştır. Teknik bir belgede imza, yetki ve sorumluluğu ifade etmekte olup ruhsat sahibinin hangi nedenle imza attığı anlaşılamamaktadır.

Yine madde metninde arama faaliyet dönemi sonucunda işletme ruhsatının talep edilmemesi durumunda arama faaliyet raporu istenmemektedir. Oysa kamu yararı ve

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

madencilüğimizin gelişmesi ve kayıtlara alınması açısından yüksek maliyeti olan bu faaliyetlerin işletme faaliyetine geçilsin veya geçilmesin belgelenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak arama faaliyetleri ve arama faaliyet raporları ile ilgili bilimsel usul ve esasları belirlemesi gereken 14. madde amacına uygun olmayıp, bilimsel gereklere ve kamu yararına aykırı hususlar içermektedir. Bu nedenle maddenin tümüyle iptali gerekir.

d) 18. madde II, III ve IV grup işletme ruhsatı için müracaatı düzenlemekte ve “en az bir maden mühendisi tarafından imzalanan EK Form 6’ya uygun olarak hazırlanmış işletme projesi”nden söz etmektedir. Oysa Ek Form 6’nın Bölüm IV başlığı altında düzenlenen “Projenin Teknik Yönü” içinde yer alan maden yatağı ile ilgili bilgiler, numune alma bilgileri ve rezerv tespit yöntemleri, esas olarak Jeoloji mühendisliği meslek disiplininin alanı iken, işletme projesinde yalnızca Maden Mühendislerinin imzasının bulunması bilimsel doğrularla bağdaşmamaktadır. Esasen bu bilgilerin daha da kapsamlı olarak bir maden jeolojisi Raporu içerisinde yer alması gerekir. Oysa yönetmeliğin 18. maddesi ve kanununun 24. maddesinde imza yetkisi maden mühendisine verilmiştir. **Burada bir meslek grubu dışlanarak bir diğerine imtiyaz tanınmış, hatta Ek Form 6 da 4.1.” maden yatağı ile ilgili bilgiler” kısmında “.....hazırlayan tarafından imzalanan jeoloji haritası hazırlanacaktır ” şeklinde, tüm dilbilgisi kurallarını zorlayan bir ibare konularak bir taraftan jeoloji haritasının gereği vurgulanırken ve jeolojik harita hazırlama konusunda mesleki olarak yeterli olduğunu iddia eden tek bir meslek disiplini yok iken, bu haritaların yapımından tek sorumlu olan jeoloji mühendisinin adının dahi kullanılmasından imtina edildiği açıkça görülmektedir. Bu durum bile bir ön yargının, art niyetin ve bir meslek grubunun, başka bir meslek grubunun çıkarı adına madencilik faaliyetlerinden dışlanmaya çalışıldığının çok açık göstergesidir.**

Ayrıca maddenin ikinci paragrafında “Arama faaliyet sonrası görünür, muhtemel ve mümkün rezerv sınırlarının ve büyüklüğünün tespit edilebilmesi için cevherin ortalama tenoru, kalitesi veya madenin cinsine göre cevher damar kalınlıkları, kömür için kalori değeri, mermer için üretim kapasitesi ,su ve gazların konsantrasyonu, debisi ve bu faaliyetlerin rezerv bilgilerini içeren arama faaliyet raporu ile belgelenmesi zorunludur.” denilmektedir. Bu zorunluluğu yerine getirecek olan jeoloji mühendisinin yapacağı işler tanımlanmış olup yine yetkili mühendis olarak maden mühendisi belirlenmektedir.

Ayrıca Madde 18 de “2. grup, 3. grup ve 4. grup işletme ruhsatı için müracaat” tanımlanarak Ek Form 6’ya atıf yapılmıştır. Ek Form 6’nın “projenin teknik yönü” başlıklı 4. bölümünün 4.1 alt başlığı “maden yatağı ile ilgili bilgiler”, 4.2. alt başlığı “ numune alma işlemi”, ve 4.3 alt başlığı “rezervler ve rezervin tespit yöntemleri “ kısmında belirtilen açıklamalar doğrudan jeolojik verileri ve bu verilerin elde edilmesi için gerekli olabilecek yöntemleri kapsamaktadır. Yapılan düzenleme ile bir meslek grubu kamu yararına aykırı olarak öne çıkarılmakta ve Anayasal ilkeler çiğnenmektedir. Bilimsel gereklere ve dolayısı ile de kamu yararına açıkça aykırı olan maddenin iptali gerekir.

Yönetmelik maddesinde yapılan düzenleme Maden Kanunu’nun 10. maddesine de aykırıdır. Kanun maddesi “Beyan Usulü”nü düzenlemekte olup maddede “Madencilik

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

faaliyetlerinin bu kanun hükümlerine göre devamı süresince teknik ve mali konularda yapılan yazılı beyanlar ile yetkili kişilerce tanzim edilen raporlar doğru kabul edilir. Teknik elemanlar sadece ihtisas sahibi oldukları konularda beyanda bulunabilirler ve beyanları ile sorumludurlar.” denilerek gerçek dışı veya yanıltıcı beyanda bulunan teknik elemanların uyarılacağı, yapacakları beyanların bir yıl süreyle geçersiz sayılacağı, fiilin tekrarında hak mahrumiyeti uygulamasına devam edileceği ve uygulanan yaptırımın teknik elemanın bağlı bulunduğu meslek teşekkülüne bildirileceği hükme bağlanmaktadır.

Kanunun bu düzenlemesiyle hiçbir teknik elemanın uzmanı olmadığı konuda beyanda bulunamayacağı hükme bağlanmış iken, işletme faaliyeti aşamasındaki birçok jeolojik araştırma konusu ve raporu söz konusu olduğu halde dönem sonunda hazırlanan işletme faaliyet raporlarında yalnızca bir maden mühendisinin imzasının yeterli sayılması tam bir çelişkidir ve maden mühendisinin uzmanı olmadığı konularda beyanda bulunmasından başka bir anlam taşımaz.

Yönetmelikle yapılan düzenleme aynı yönetmeliğin işletmede jeoloji mühendisliği faaliyetlerine yer veren 38. maddesine, işletme aşamasında mücbir sebeplerle geçici tatili düzenleyen ve jeolojik şartlardaki değişimi de mücbir sebepler içinde sayan 30. maddesine ve 64. maddesinde “İnceleme ve denetim” başlığı altında yapılan düzenlemeye de aykırıdır.

64. madde Maden İşleri Genel Müdürlüğü’nün madencilik faaliyetlerinin her döneminde (arama ve işletme) inceleme ve denetim yapmak üzere oluşturacağı heyette bir jeoloji mühendisinin de bulunacağını hükme bağlamakta, ancak ruhsat sahibine, denetim aşamasında heyette yer alması zorunluluğu getirilen jeoloji mühendisine madencilik faaliyetinin her aşamasında yer verme zorunluluğu getirilmemektedir. Bu çok açık bir çelişkidir. Denetimde gerekli olanın faaliyet aşamasında da gerekliliğinin kabulü gerekir.

Ayrıca Yönetmeliğin 73. maddesi b bendinde “*ruhsat sahibi, sahanın son durumunu gösterir imalat haritası ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanmış maden jeolojisi haritası.....ile genel müdürlüğe terk talebinde bulunabilir*” denilmektedir. Burada, yukarıda anlatılan durumlar çerçevesinde aynı veya başka bir maden için söz konusu sahaya tekrar dönüldüğünde kamu yararı dikkate alınarak maden jeoloji haritasındaki verilerin yorumlanarak değerlendirilmesi ve bu veriler ışığında planlama yapılmasının sağlanması öngörülmüştür. Terk edilmiş, göçmüş, yıkılmış olan bir madende madene ait çok kıymetli jeoloji verilerine ulaşabilmek çoğu halde imkansız veya çok masraflıdır. Yönetmeliğin 18. maddesinde işletme aşamasında maden jeolojisi haritalarına yer verilmemesi Yasanın **terki** düzenleyen 32. maddesi ile yönetmeliğin **terki** düzenleyen 73. maddesine de aykırıdır. Yasa ve yönetmelikte “*ruhsat sahibi, sahanın son durumunu gösterir imalat haritası ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanmış maden jeoloji haritası,.....ile Genel Müdürlüğe terk talebinde bulunabilir*” ifadesi ile **terk aşamasında jeoloji mühendisi tarafından son durumu gösteren “Maden Jeoloji Haritası”nın hazırlanması şart koşulmakta ve fakat maden yatağının işletilmesini düzenleyen 18.maddede “Maden Jeoloji Haritaları”nın hazırlanmasına yer verilmemektedir.** Evveliyatı olmayan bir maden jeoloji haritası nasıl son durumu nasıl yansıtabilir?

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Bu gerekçelerle gerekli düzenlemeler yapılmak üzere Yönetmeliğin 18. maddesinin iptali gerekir.

e) Madde 19 “İşletme projesi eki olarak verilecek harita ve çizimler”i belirlemekte olup madde metninde bir bütünlük yoktur.

Jeoloji haritası, sondaj, galeri, yarma, kuyu, görünür rezerv teknik belgeler olarak istenirken işletmeye esas olacak olan tüm jeolojik bilgileri, rezervi ve kaliteyi içeren bu bilgilerin temelini oluşturan yarma, sondaj, kuyulara ait belgeleri ve bunların kesitlerini ve hesaplarını içeren jeoloji mühendisi tarafından yazılan maden jeolojisi raporunun istenmemesi anlaşılabilir bir teknik hatadır. Burada talep edilmesi gereken ilk belge Maden Jeolojisi Raporu olmalıdır. Madde eksik düzenlendiği için iptal edilmelidir.

f) Madde 25, farklı gurutadaki ruhsatların üst üste verilmesi durumunu düzenlemekte olup bu durumda sahada çok detay arama faaliyetleri, jeolojik yapı, cevherleşmenin özellikleri ve benzeri jeolojik çalışma gerekmekte ve bu aşamada jeoloji mühendisi kesinlikle yer almalıdır. Ancak madde metninde bu zorunluluk belirtilmemektedir. Bu nedenle düzenlemenin iptali gerekir.

g) Yönetmeliğin 4. maddesinde yer alan “Teknik nezaretçi”, “Daimi nezaretçi” ve “İş güvenliği uzmanı” tanımları ile 87, 109, 110, 111 ve 112. maddelerinin ve Ek Form-17’nin iptali gerekçeleri:

Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nin “Tanımlar” kısmının ifade edildiği Madde 4’de,

“Teknik nezaretçi: İşletmelerdeki faaliyetlerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan, Kanununun 29 uncu maddesi gereği faaliyet bilgi formunun hazırlanmasından sorumlu ve yetkili maden mühendisini”,

“Daimi nezaretçi: işletmede daimi istihdam edilen maden mühendisini”,

“İş güvenliği uzmanı: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından sertifikalanmış maden mühendisini” ifade eder denilmektedir.

Maden Kanunu’nun “Tanımlar” kısmının ifade edildiği Madde 3’de bulunmayan bu tanımlamalardan hareketle Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği içerisinde “Teknik nezaretçilik” uygulaması ele alınmış, “Üçüncü Kısım, Teknik nezaretçilik” başlığı altında:

Madde 110, 111 ve 112’de 4857 Sayılı İş Kanunu’na atıfta bulunulmuş, bu maddeler ve Madde 109 ile Teknik ve Daimi Nezaretçi’nin görev, atama, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir. 4857 Sayılı Kanun ve bu kanunla ilgili olarak 20.01.2003 tarihinde yürürlüğe giren “İş Güvenliği ile Görevli Mühendis veya Teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”te jeoloji mühendisleri de ifade edildiği halde, Maden Kanunu uygulama Yönetmeliği’nde sadece maden mühendisi’nin görev, yetki, sorumluluk ve istihdamına yönelik hükümler yer almıştır.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği Madde 87’de ise “teknik nezaretçi olmadan yapılan üretim” başlığı altında “*Maden mühendisi istihdamı veya nezareti gerçekleşmeden üretim yapılması halinde ruhsat teminatı irat kaydedilerek faaliyet durdurulur. Maden mühendisi istihdamı/nezareti sağlanması ile faaliyete izin verilir....*” denilmektedir.

Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nin; belli bir meslek grubunun zararına olarak başka bir meslek grubuna ayrıcalık tanıyan, 4. maddede yer alan “Teknik nezaretçi”, “Daimi nezaretçi” ve “İş güvenliği uzmanı” tanımlarının, 87, 109, 110, 111 ve 112. maddelerinin ve Ek Form-17’nin; 4857 sayılı İş Kanunu ve ilgili Yönetmeliği ile T.C. Anayasası’nın 10. maddesi’nde yer alan hükümlere aykırı olmaları nedeniyle iptal edilmesi gerekmektedir.

SONUÇ VE İSTEM:

Yukarıda açıkladığımız üzere, Maden Kanunu’nun bazı maddeleri T.C. Anayasasında çok açık vurgu yapılan kamu yararı ilkesine ve kanunun uygulama yönetmeliğinin bazı maddeleri ise Maden Kanunu’na, bilimsel gereklere ve kamu yararına açıkça aykırıdır. Bu nedenlerle;

- a) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca 3.2.2005 tarih ve 25716 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nin 4, 8, 13, 14, 18, 19, 24, 25, 87, 109, 110 ve 112. maddeleri ile Ek Form 6 ve Ek Form 17’nin iptali ve öncelikle yürütmenin durdurulmasına,**
- b) Yönetmeliğin dayanağı olan 5177 sayılı Kanunla değişik 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 3. maddesinde yer alan “nezaretçi” tanımı ile 24, 29. ve 31. maddelerinin Anayasa’ya aykırılığı nedeniyle dosyanın Anayasa Mahkemesi’ne gönderilmesine,**
- c) Yargılama giderleri ve vekalet ücretinin davalı idare üzerinde bırakılmasına**

karar verilmesini saygılarımla vekaleten talep ederim. 31.3.2005

Davacı Jeoloji Mühendisleri Odası Vekili
Av. Hatice Genç